

NACIONALINĖS NEVYRIAUSYBINIŲ ORGANIZACIJŲ TARYBOS SUKŪRIMO STUDIJA

2009 m. rugpjūtis, Vilnius

NACIONALINĖS NEVYRIAUSYBINIŲ ORGANIZACIJŲ TARYBOS SUKŪRIMO STUDIJA

STUDIJOS TIKSLAS

Šia studija siekiama apžvelgti nevyriausybinių organizacijų sektoriaus situaciją Lietuvoje, analizuojant nevyriausybinių organizacijų tarpusavio santykius ir NVO interesų atstovavimą nacionalinės valdžios institucijose bei įvertinti Nacionalinės nevyriausybinių organizacijų Tarybos sukūrimo galimybes.

STUDIJOS STRUKTŪRA

- Esamos situacijos apžvalga (NVO samprata, sektoriaus raida ir poreikiai);
- NVO plėtros žingsniai ir reguliavimo iniciatyvos (valstybės politika, dokumentai, reglamentuojantys NVO, tyrimų rezultatai, NVO atstovavimas valstybinėse tarybose ir komisijose, su NVO sektoriumi susijusių klausimų sprendimas);
- Nacionalinės NVO tarybos/skėtinės struktūros poreikio analizė bei siūlymai;
- Užsienio šalių, kuriose veikia Nacionalinės NVO asociacijos/tarybos, patirtis, jų santykiai su šalies vyriausybėmis);
- Pasiūlymai NVO sektoriaus plėtrai ir Nacionalinės NVO tarybos kūrimui;
- **Priedas:** siūlomas NVO skėtinės struktūros/Nacionalinės NVO tarybos sukūrimo modelis (tarybos struktūra, veiklos kryptys, nuostatai, sritys, bendradarbiavimas su centrinės valdžios institucijomis)

STUDIJOS RENGĖJAS

Nevyriausybinių organizacijų informacijos ir paramos centras, įgyvendindamas NVO fondo, įkurto pagal Europos Ekonominės Erdvės ir Norvegijos finansinių mechanizmų schemą, projektą „Lietuvos nevyriausybinių organizacijų skėtinės struktūros sukūrimas“.

ESAMOS SITUACIJOS APŽVALGA

Lietuvai gyvenant devynioliktus nepriklausomybės metus, šalies pilietinė visuomenė tebėra silpna¹ – tokį vertinimą rodo atlikti tyrimai. Apie tai taip pat dažnai girdima ir šalies politikų, apžvalgininkų ar visuomenininkų pareiškimuose. Nepaisant du dešimtmečius trunkančio nevyriausybinių organizacijų (NVO) – pilietinės visuomenės stuburo – sektoriaus augimo tiek kiekybiniu, tiek įvairovės požiūriu, šis sektorius nesugeba užtikrinti reikiamų žmogiškų ir materialinių išteklių tam, kad deramai atliktų demokratijos „sarginio šuns“ vaidmenį ir teiktų paslaugas tose viešojo gyvenimo srityse, kuriose nepajėgia ar nėra suinteresuoti veikti valstybė, verslas ar atskiri asmenys.

2007 m. Pilietinės visuomenės instituto paskelbto tyrimo „Neatrasta galia“ rezultatai parodė, kad, lyginant su ankstesnių tyrimų duomenimis² piliečių dalyvavimas visuomeninėje veikloje tebėra negausus (apie 12-16 proc.), ir šis rodiklis beveik nepakitęs per pastarąjį dešimtmetį. Brandžiose demokratijose piliečių dalyvavimo visuomeninėje veikloje rodikliai yra keliskart aukštesni nei Lietuvos (pvz., Švedijoje – 56 proc., Nyderlanduose – 49 proc., D. Britanijoje – 42 proc.)³. Augant nevyriausybinių organizacijų skaičiui Lietuvoje (šiuo metu yra apie 20.000 NVO), piliečių, dalyvaujančių jų veikloje, iš esmės nepadaugėjo, o tai rodo ne visuomeninių organizacijų augimą, bet priešingai, – jų silpnėjimą.

Lietuvai įstojus į Europos Sąjungą ir tapus šalimi-donore, dauguma užsienio rėmėjų, siekusių stiprinti pilietinę visuomenę bei demokratiją, pasitraukė iš šalies. Nekoordinuota ir nesisteminga valstybės, savivaldybių ir privačių rėmėjų parama negalėjo užpildyti išteklių vakuumo toliau plėtojant ir stiprinant nevyriausybinių organizacijų sektorių.

Lietuvoje nėra aiškios, apibrėžtos valstybinės nevyriausybinių organizacijų sektoriaus plėtros politikos. Verslo įmonės turi įstatymų numatytas ir subsidijuojamas asocijuotas struktūras – *Prekybos, pramonės ir amatų rūmus, Lietuvos ekonominės plėtros ar smulkaus ir vidutinio verslo plėtojimo agentūras ir kt.* Trečiasis (NVO) sektorius iki šiol neturi sukūręs bendriesiems nevyriausybinių organizacijų bendruomenės reikalams spręsti skirto kolegialaus instituto, kuris galėtų užtikrinti nuoseklų NVO sektoriaus interesų atstovavimą, ginti viešąjį interesą, susijusį su pilietine visuomene, ir dalyvauti valstybės politikos krypties bei prioritetų nustatymo, teisės aktų rengimo ir priėmimo, valstybinio finansavimo pilietinės visuomenės organizacijų veiklai ir demokratijos stiprinimui procesuose.

Šiuo požiūriu pastebimas uždaro rato fenomenas – silpnos ir nekoordinuojančios savo veiklos nevyriausybines organizacijos nesugeba atstovauti savo interesams, pritraukti narių, rėmėjų ir lėšų, o neturėdamos reikalingų išteklių jos negali tinkamai atlikti savo misijos, išlieka silpnos ir nepatrauklios.

¹ Pilietinės visuomenės galios indeksas, atliktas Pilietinės visuomenės instituto ir TNS Gallup, 2008

² Nevyriausybinių organizacijų informacijos ir paramos centro (NIPC) užsakymu TNS Gallup atliktos viešosios nuomonės apklausos apie NVO sektorių 1998, 2002 m.

³ V. Ilgius. NVO sektorius – naujausių tyrimų pristatymas – IX NVO forumo pranešimų medžiaga, 2006.

Organizacijos, veikdamos siaurai savo veiklos srityje, nepajėgia daryti poveikio visam NVO sektoriui aktualių klausimų sprendimui (*pvz., siekdamos įteisinti lengvatas savanoriškai dirbantiems asmenims ar geriau reglamentuoti NVO dalyvavimo konsultacijose dėl ES struktūrinių fondų paramos panaudojimo sąlygas*). Nuolatinis atskirų organizacijų kreipimasis į Seimą, Vyriausybę, ministerijas ir kitas institucijas dažniausiai nesulaukia siekiamų rezultatų, kadangi negali pateikti apibendrintų sektoriaus ir įvairiose srityse veikiančių nevyriausybinių organizacijų nuomonės ar siūlymų.

Dažnai nacionaliniu mastu veikiančios organizacijos yra individualiai kviečiamos valstybės valdžios ir valdymo institucijų pareikšti savo nuomonę remiantis tuo, kad turi kompetencijų vertinti ir analizuoti NVO sektoriaus situaciją. Tačiau, neturėdamos įgaliojimų atstovauti NVO interesams, jos atlieka nešališko informaciją ir duomenis teikiančio patarėjo vaidmenį. Nebendradarbiaudamos su kitomis organizacijomis, jos, vengia užimti tvirtesnę poziciją visam sektoriui aktualiais klausimais, jų nesuderinusios ir neturėdamos platesnio NVO pritarimo.

Esant silpnam valdžiai ir ekonomines grupuotes prižiūrinčiam trečiajam - pilietinės visuomenės – sektoriui, kyla pavojus pasukti valdomos demokratijos ar oligokratijos keliu. Tai savo ruožtu dar labiau apsunkina pilietinės visuomenės raidą bei visuotinę žmogaus ir pilietinių teisių apsaugą mūsų šalyje ir visame regione. Todėl būtina įvertinti pilietinės visuomenės padėtį Lietuvoje ir imtis patikrintų priemonių apsaugoti demokratiją nuo erozijos.

Viena tokių priemonių – didinti visuomenės informuotumą apie nevyriausybinių organizacijų sektorių ir piliečių galimybes ginti viešąjį interesą. Visuomenė nepakankamai žino apie nevyriausybinių organizacijų sektorių ir jo vaidmenį visuomenės raidai. Nepakankamas žinojimas yra tiesiogiai susijęs su menku piliečių dalyvavimu visuomeninėje veikloje ir silpna privačia filantropija.⁴

Antroji priemonė – stiprinti pilietines organizacijas ir jų junginius siekiant, kad, iškilus grėsmėms viešajam interesui ar esant reikalui mobilizuoti visuomenę esminiams klausimams spręsti, valstybė turėtų pakankamai stiprius veikėjus, galinčius imtis ginančio, telkiančio ir mobilizuojančio junginio vaidmens. Vakarų Europos šalyse veikiančios pan-europinės bei nacionalinės nevyriausybinių organizacijų skėtinės struktūros⁵ savo veikla įrodė esančios patikimu pilietinės visuomenės ir demokratinės sanklodos ramsčiu⁶.

⁴ Viešosios nuomonės tyrimai apie nevyriausybinę organizaciją Lietuvoje rodo, kad vos 35 proc. Lietuvos gyventojų gali teisingai įvardinti bent vieną nevyriausybę organizaciją. (TNS Gallup, 1998, 2002).

⁵ Pvz., Europos nevyriausybinių organizacijų Taryba (CEDAG, Briuselis), Nacionalinė nevyriausybinių organizacijų Taryba (NCVO, D. Britanija), Europos skurdo mažinimo organizacijų Tinklas (EAPN, Briuselis) ir kt.

⁶ <http://ec.europa.eu/enterprise/entrepreneurship/coop/social-history/social-history-voluntary.htm>

NVO PLĖTROS ŽINGSNIAI IR REGULIAVIMO INICIATYVOS

Lietuvos Respublikos Konstitucijos preambulėje, kuriai 1992 metų spalio mėnesį vieningai pritarė piliečių referendumas, kviečiama kurti "atvirą, teisinę, pilietinę visuomenę"⁷. Tais pačiais metais buvo priimtas ir pirmasis Lietuvos Respublikos Vyriausybės nutarimas „Dėl ne pelno organizacijų (įmonių) įstatų pagrindinių nuostatų patvirtinimo“, kuriuo remiantis buvo registruojamos pirmosios nevyriausybinės organizacijos Lietuvoje (*šio nutarimo metu buvo įregistruota 260 organizacijų*). Po kelių metų Lietuvos Respublikos Seimas priėmė šiuos nevyriausybinių organizacijų registravimo reglamentuojančius teisės aktus:

- 1995 metais – LR Visuomeninių organizacijų įstatymas (neteko galios 2004 m.);
- 1996 metais – LR Viešųjų įstaigų įstatymas;
- 1996 metais – LR Labdaros ir paramos fondų įstatymas;
- 1996 metais – LR Asociacijų įstatymas;

Nei viename iš minėtų įstatymų nenurodyta sąsaja su nevyriausybine organizacija, tad kyla klausimas ką iš tiesų galima vadinti *nevyriausybine organizacija*. Taip pat neapibrėžta su kuriomis organizacijomis valdžios institucijoms reikėtų bendradarbiauti priimant teisės aktus ar konsultuojantis atitinkamos viešosios politikos klausimais. Valstybės tarnautojai nepakankamai žinodami apie nevyriausybines organizacijas bei jų veiklos ypatumus, dažniausiai pasirenka tas organizacijas, kurios yra finansiškai priklausomos arba kurių reiškiamą nuomonę „patogi“, atitinkanti valdymo institucijų tikslus ir ketinimus. Pastebėta, kad skirtingos valdymo institucijos naudoja skirtingus bendradarbiavimo standartus ir praktiką, skiriasi jų NVO samprata. Pavyzdžiui, žemiau išvardintos kelios organizacijos, su kuriomis konsultuojasi valdžios institucijos, taip pat valdžios institucijų priskiriamos NVO sektoriui, nors jų veiklą reglamentuoja atskiri įstatymai (skliausteliuose pateikiami įstatymo priėmimo metai):

- Daugiabučių namų savininkų bendrija (1995 m.);
- Religinės bendruomenės ir bendrijos (1995 m.);
- Sodininkų bendrijų įstatymas (2003 m.);
- Lietuvos žemės ūkio rūmai (1997m.);
- Lietuvos savivaldybių asociacija (1995 m.);
- Profesinės sąjungos (1991 m.);
- Lietuvos Raudonasis Kryžius (2000 m.);
- Šaulių sąjunga (1997 m.);

Diskusijos, kuri organizacija gali būti traktuojama kaip NVO sektoriaus dalyvis, o kuri ne, vyksta jau daugiau kaip 15 metų, tačiau vieningo sprendimo iki šiol dar nėra priimta. Štai, pavyzdžiui, NVO teisės institutas siūlo įvesti naują sąvoką – „viešosios naudos statusas“, kurią gauti *tikrosios NVO*.

⁷ Lietuvos Respublikos Konstitucija. Valstybės Žinios, 1992, Nr. 33-1014 (1992-11-30)

Instituto ekspertai teigia, jog „organizacijos, vykdančios viešosios naudos veiklą, naudos gavėjais turi būti asmenys, kuriems reikalinga pagalba, arba visa visuomenė. Viešoji nauda turi būti prieinama visai visuomenei ar jos daliai, potencialių naudos gavėjų ratas turėtų būti neribotas. Viešąją nauda turėtų būti laikoma ir tokia nauda, kurią organizacijos teikia mažose teritorijose ir (arba) tikslinėms asmenų grupėms”.⁸ Taigi, NVO sąvokos gryninimas vis dar yra vienas didžiausių nevyriausybinių organizacijų sektoriaus uždavinių.

Vertinant paties NVO sektoriaus raidą, būtina pastebėti, jog didelį vaidmenį Lietuvos NVO sektoriaus plėtrai suvaidinimo įvairių užsienio šalių vyriausybių, tarptautinių organizacijų bei privačių užsienio fondų finansinė bei ekspertinė parama.⁹ Tačiau Lietuvai įstojus į ES ir iš valstybės-paramos gavėjos tapus paramos davėja, NVO sektorius dėl tuometinės vienos pusės priklausomybės nuo užsienio donorų patyrė stiprų nuosmukį. Užsienio rėmėjams pasitraukus iš Lietuvos, ją kompensuoti galėjusi Europos Sąjungos struktūrinė parama nevyriausybiniams organizacijoms vis dar yra sunkiai pasiekama. Kita vertus, valstybės ir nacionalinio verslo paramos nepakanka naujiems trečiojo sektoriaus infrastruktūros plėtros projektams finansuoti¹⁰. Šių problemų sprendimui aktyvios NVO bei ekspertai dar prieš dešimtmetį ėmėsi iniciatyvos išlaikyti kuriamą pilietinių organizacijų sektoriaus infrastruktūrą, pasitraukus pagrindiniams paramos teikėjams. Žemiau pateikiami keli pagrindiniai žingsniai, kuriais buvo siekiama ir šiuo metu vykdomos iniciatyvos, siekiant užtikrinti NVO sektoriaus plėtrą bei spręsti bendruosius NVO klausimus:

- 1998 m. LR Vyriausybės nutarimu buvo įkurta pirmoji NVO reikalų komisija;
- 1999-2000 m. LR Seime buvo kuriama NVO komisija, vėliau – darbo grupė, kuri parengė NVO plėtros įstatymo projektą;
- 2001 m. LR Seimas po svarstymo atmetė NVO plėtros įstatymo projektą;
- 2006 m. LR Vyriausybės nutarimu naujai buvo suburta NVO reikalų komisija;
- 2009 m. pasikeitus Vyriausybei suburta naujos sudėties NVO darbo grupė;
- 2009 m. LR Vyriausybė priėmė pirmąjį NVO plėtros dokumentą „NVO plėtros koncepciją“¹¹;
- 2004 m. Lietuvai įstojus į Europos Sąjungą, Lietuva skiria 9 darbuotojų, darbdavių ir kitokių pilietinių grupių organizacijų atstovus į Europos ekonomikos ir socialinį komitetą (EESK);
- Ministerijose veikia dešimtys tarybų, komitetų ir darbo grupių, kuriose dalyvauja NVO atstovai:
 - Finansų ministerija (Struktūrinių ir Sanglaudos fondų Priežiūros komitetas; Europos Ekonominės Erdvės ir Norvegijos finansinių mechanizmų priežiūros komitetas; Šveicarijos konfederacijos finansinio mechanizmo Priežiūros komitetas ir kt.);

⁸ NVO teisės institutas. http://www.nvoteise.lt/files/viesosios_naudos_tyrimas.pdf

⁹ Žr. Valstybės ir savivaldybių valdymo institucijų finansinė parama nevyriausybiniams organizacijoms – vertinimai ir tendencijos – tyrimo ataskaita, NIPC – 2006.

¹⁰ Žr. tyrimą [Valstybės ir savivaldybių valdymo institucijų finansinė parama nevyriausybiniams organizacijoms - vertinimai ir tendencijos](#)

¹¹ http://www.nisc.lt/lt/news.php?news_id=312

- Socialinės apsaugos ir darbo ministerija (Socialinių reikalų taryba, Skurdo mažinimo ir socialinės atskirties Stebėsenos grupė bei kitos);
- Švietimo ir mokslo ministerijos (Švietimo taryba, Bendrojo ugdymo taryba ir kitos);
- Kultūros ministerija (Kultūros ir meno taryba, Bibliotekų taryba, Kino taryba, Meno kūrėjo ir meno kūrėjų organizacijos statuso suteikimo taryba ir kt.);
- Taip pat ir kitos ministerijos, jų įsteigtos įstaigos ir padaliniai.

NVO informacijos ir paramos centro (NIPC) iniciatyva 1998 m. Vyriausybės nutarimu buvo įkurta NVO reikalų komisija, kurios tikslas buvo kolegialiai patarti Ministro Pirmininko kanceliarijai, svarstant ir nagrinėjant klausimus, susijusius su nevyriausybinėmis organizacijomis, visuomeninių organizacijų prašymus ar paklausimus. Dėl nepakankamų įgaliojimų, dažnos vyriausybių kaitos bei prastos komunikacijos su NVO sektoriumi šios komisijos darbas buvo fragmentiškas. Palaipsniui iškilo būtinybė reformuoti NVO reikalų komisiją, ieškant galimybių sutelkti aktyvias, ilgametę patirtį turinčias nevyriausybines organizacijas į skėtinę struktūrą, ir įgalinti ją konsultuoti NVO sektoriaus plėtros politikos klausimais.

NIPC aktyviai dalyvavo 1999-2000 metais kuriant Seimo laikinąją komisiją NVO klausimams spręsti. Vėliau Seimo suburta darbo grupė parengė Nevyriausybinių organizacijų plėtros įstatymo projektą.¹² Įstatyme bandyta naujai apibrėžti valstybės ir savivaldybių santykius su nevyriausybinėmis organizacijomis, valstybės ir savivaldybių institucijų bendradarbiavimą su NVO bei kitas NVO veiklos sąlygas, stiprinančias pilietinės visuomenės plėtrą.

Šį įstatymo projektą Seimas po svarstymo 2001 m. atmetė, nesulaukęs pakankamo tuometinės Vyriausybės palaikymo. Tokiu būdu beveik dešimt metų trukę bandymai sukurti efektyvią ir savarankišką NVO sektoriaus atstovų, bendradarbiaujančių su valdžia svarbiausiais NVO sektoriui klausimais, platformą, sužlugo.

2006 m. NIPC organizuotame Lietuvos IX NVO forume tuometinis Ministras Pirmininkas Gediminas Kirkilas¹³, ir 2009 m. pavasarį NVO atstovų susitikime su dabartiniu Ministru Pirmininku Andriumi Kubiliumi metu, abu premjerai aiškiai ir visapusiškai parėmė NVO sektoriaus plėtros idėją bei paragino kuo skubiau kurti skėtinę struktūrą, galinčią efektyviai padėti valdžios institucijoms bendrauti su nevyriausybinėmis organizacijomis, o tuo pačiu ir stiprinti pilietinės visuomenės vaidmenį šalyje.

Lietuvos Respublikos valdžios institucijų dokumentuose deklaruojama visapusiška parama ir pritarimas NVO sektoriaus plėtrai sudaro tinkamą aplinką pačioms nevyriausybinėms organizacijoms imtis esminių žingsnių trečiojo sektoriaus plėtrai užtikrinti. Keli pavyzdžiai iš LR Vyriausybės programos¹⁴, kurioje LR Vyriausybė deklaruoja:

¹² Žr. http://www3.lrs.lt/pls/inter3/dokpaieska.showdoc_l?p_id=149708&p_query=&p_tr2=

¹³ Žr. <http://www.ngo.lt/forum9/lt/programme.php>

¹⁴ Lietuvos Respublikos Seimo nutarimas dėl Lietuvos Respublikos Vyriausybės programos, 2008 m. gruodžio 9 d. nr. XI-52, Vilnius

220. Siekdami platesnio visuomenės supratimo bei informuotumo Lietuvos ir tarptautinės užsienio ir saugumo politikos klausimais, įsteigsime visuomenei atvirą nevyriausybinių institucijų ir visuomenės organizacijų atstovų reguliarių diskusijų forumą. [*Užsienio reikalai ir Europos politika*]

314. (...) reformuosime Trišalę tarybą, įtraukdami į jos veiklą nevyriausybines organizacijas ir paversdami ją Ekonominių ir socialinių reikalų taryba, kuri galėtų parengti Nacionalinį susitarimą dėl šalies ekonomikos modernizavimo. [*Darbo rinka ir užimtumas*]

550. Supaprastinsime Švietimo ir mokslo ministerijos struktūrą ir su ja susijusių institucijų tinklą. Svarstant švietimo klausimus dalyvaus asocijuotos švietimo struktūros, visuomeniniai ekspertai, vartotojai ir nevyriausybinius sektorius. [*Švietimo ir mokslo pertvarka*]

680. Toliau teiksime finansinę paramą, kad bendruomenės ir nevyriausybines organizacijos būtų įtraukiamos į sprendimų priėmimą ir galėtų aktyviai dalyvauti kurdamos pilietinę visuomenę. [*Socialinė politika*]

740. Sutvarkysime sveikatos įstaigų valdymą, peržiūrėdami steigėjų funkcijas, didindami savivaldybių, vietos bendruomenių ir darbuotojų, pacientų ir kitų nevyriausybinių organizacijų įtaką. [*Sveikatos apsauga*]

761. Didinsime nevyriausybinių organizacijų vaidmenį, įtraukdami jas į asmens sveikatos priežiūros paslaugų teikimą. [*Sveikatos apsauga*]

762. Įtrauksime pacientų ir kitas nevyriausybines organizacijas į asmens sveikatos priežiūros įstaigų valdymą. [*Sveikatos apsauga*]

Tai yra atskiros viešosios politikos sritys, kurių įgyvendinime dalyvauja ne visas sektorius *in corpore*, o atitinkamos nevyriausybines organizacijos, siekiančios šios konkrečios srities politikos permainų ar kryptingo jos plėtojimo. Šiems tikslams pasiekti, pakanka tik toje srityje veikiančių organizacijų ar jas vienijančios asocijuotos struktūros – pvz. Jaunimo politikos įgyvendinime – Lietuvos jaunimo organizacijų Tarybos; Neįgaliųjų reikalų srityje – Lietuvos neįgaliųjų forumo; Užsienio politikos srityje vykdant vystomojo bendradarbiavimo politiką – Nacionalinės vystomojo bendradarbiavimo organizacijų platformos; Skurdo ir socialinės atskirties politikos formavime ir įgyvendinime – Nacionalinio skurdo mažinimo organizacijų tinklo, Vartotojų teisių apsaugos srityje – Nacionalinės vartotojų federacijos ir taip toliau.

Tačiau kai klausimai yra susiję su visu NVO sektoriumi ar bendraisiais pilietinės visuomenės klausimais, kyla klausimas kas yra tas pagrindinis veikėjas, kuris galėtų kalbėti NVO sektoriaus vardu. Šiuo atveju, pasitelkus užsienio šalių praktiką bei įvertinus Lietuvos NVO sektoriaus veiklos praktiką ir tradicijas, verta būtų sukurti neformalią šalies NVO tarybą, kurią sudarytų pagrindinių Lietuvoje veikiančių NVO asociacijų, dirbančių atskirose viešosios politikos srityse, atstovai.

KODĖL REIKIA NACIONALINĖS NVO TARYBOS

Keliant šį klausimą, pirmiausia akcentuotinas pilietinės visuomenės stiprinimo aktualumas. Vis didesnė visuomenės dalis rodo nepasitenkinimą demokratijos raida Lietuvoje (2008 m. balandžio mėn. taip, pasak Baltijos tyrimų, jautėsi net 63 proc. mūsų šalies gyventojų)¹⁵. Šis nepasitenkinimas tiek Lietuvoje, tiek ir visame regione akivaizdžiai pasireiškia didesnėmis simpatijomis radikalioms ar fundamentalioms pažiūroms, populistinių politinių jėgų ištvirtinimu. Šitaip yra silpninami nepakankamai tvirti mūsų atkurtos valstybės demokratijos pamatai, keliant pavojų ne tik europietiškos tradicijos politinei, socialinei ir ekonominei sanklodai, bet ir nacionaliniam saugumui.

Apžvelgus nevyriausybinių organizacijų ir centrinės valdžios institucijų bendradarbiavimo situaciją akivaizdu, jog yra būtina sukurti aiškesnę ir skaidresnę tokių santykių mechanizmą, sudarantį sąlygas tolydžiam NVO sektoriaus vystymuisi. NVO atstovų nuomone, valdžios institucijos turėtų konsultotis su nevyriausybiniomis organizacijomis. tai apibrėžia ir LR Viešojo administravimo įstatymas (7 str.), kuriame sakoma, jog viešojo administravimo institucijos prieš priimdamos sprendimus privalo konsultotis su atitinkamoje srityje veikiančiomis nevyriausybiniomis organizacijomis. Tačiau iki šiol Lietuvoje nėra tokių konsultacijų mechanizmų, paremtų aiškiais taisyklėmis bei gera praktika¹⁶. Tikėtina, jog tokį mechanizmą galėtų sukurti nacionalinė įvairių NVO interesus atstovaujanti struktūra – NVO taryba.

Nors iš esmės Nevyriausybinių organizacijų informacijos ir paramos centras nuo savo įsikūrimo 1995 m. sėkmingai vykdė ir iki šiol vykdo klasikines skėtinei asociacijai priskiriamas funkcijas, ir nevyriausybines organizacijas ne sykį palankiai įvertino NIPC veiklą ir rezultatus¹⁷, NIPC galimybės savarankiškai agreguoti nevyriausybinių organizacijų nuomonę yra vis labiau ribotos, kadangi neturi teisinio ar formalizuoto NVO atstovų mandato atstovauti jų interesams.

Šių funkcijų vykdymui reikia sukurti adekvatų teisinį ir organizacinį narystę ir/ar įgaliojimus grindžiamą NVO sektoriaus interesų atstovavimo mechanizmą – suformuoti Nacionalinę NVO tarybą, sutelkiant aktyviausias, stipriausias šalies nevyriausybines organizacijas. Tokiam požiūriui pritarė ir dauguma nevyriausybinių organizacijų. IX bei X Lietuvos NVO forumų metu organizacijų atstovai pritarė būtinybei steigti nacionalinę NVO Tarybą, atliksiančią skėtinės struktūros funkcijas. Tuo pačiu NVO informacijos ir paramos centrui numatydamos naują – NVO Tarybos sekretoriato – vaidmenį.

Įkūrus Nacionalinę NVO tarybą Lietuvos nevyriausybines organizacijas galės kolegialiai spręsti NVO plėtros politikos formavimo bei įgyvendinimo klausimus, sklandžiai ir kryptingai bendradarbiauti su centrinės valdžios institucijomis. Neperdavus NVO sektoriaus plėtros klausimų sprendimo pačioms organizacijoms, užsienio donorų

¹⁵ Per paskutinius metus šis nepasitenkinimas smarkiai išaugo – 27 punktais - <http://www.delfi.lt/archive/print.php?id=16930785>

¹⁶ http://www.ngo.lt/forum9/lt/docs/researches/lietuvos_nevyriausybinu_organizaciju_bendradarbiavimas_su_valstybes_ir_savivaldybiu_institucijomis_bei_istaigomis.pdf

¹⁷ Žr. pvz. „Lietuvos nevyriausybinių organizacijų bendradarbiavimas su valstybės ir savivaldybių institucijomis“ – tyrimo pristatymas, NIPC – 2006.

dėka sukurta pilietinės visuomenės stiprinimo infrastruktūra palaipsniui sunyks, ir ją vėl sukurti reikės daug didesnių išteklių.

Kitos sektoriaus plėtros alternatyvos (pvz. Nacionalinės NVO asociacijos kūrimas ar specializuotos NVO agentūros įkūrimas), kurios buvo analizuojamos naudojantis Nevyriausybinių organizacijų informacijos ir parmos centro atliktu tyrimu¹⁸, būtų mažiau veiksmingos bei neužtikrintų pagrindinio principo – viso sektoriaus atstovavimo bei nepriklausomumo nuo valdžios institucijų ar kitų išorinių veiksnių. Keletas kitų siūlomų alternatyvų, pagal kurias manoma, jog:

- NVO atstovavimo funkciją tinkamai atliktų NVO reikalų komisija prie Vyriausybės su ta sąlyga, jei jos darbui užtikrinti būtų paskirtas techninio sekretoriato etatas ir biudžetas veiklai.
- Regionuose dirbančios NVO pasisako už tai, kad NVO sektoriaus interesus gintų nuo 1996 m. kurtas NVO centrų tinklas Lietuvoje¹⁹. Būtina sąlyga: pakankamas privalomų vykdyti užduočių subsidijavimas iš valstybės ar savivaldybių biudžeto, tačiau šis tinklas nebeveikia užsidarius daugumai NVO centrų regionuose.
- NVO interesus geriausiai gintų nacionalinę NVO plėtros programą įgyvendinanti agentūra, veikianti kaip, pvz., Lietuvos smulkaus ir vidutinio verslo plėtros agentūra.
- Nedaugelis organizacijų mano, kad reikia kurti ministerijai tiesiogiai pavaldinį ar instituciją (tokią kaip Jaunimo reikalų departamentas arba Neįgaliųjų reikalų taryba).

Nevyriausybinių organizacijų atstovai labiausiai pritaria žemiau pateikto modelio sukūrimui Lietuvoje:

- A.** Aukščiausias NVO atstovavimo organas – Lietuvos NVO taryba (tai juridškai neregistruota organizacija, sudaryta iš maždaug 20 narių, atstovaujančių skirtingas veiklos sritis). Šave išskėlę Tarybos nariai yra renkami Lietuvos NVO forumo metu balsuojant. Tarybos nariams turėtų būti užtikrintas dalyvavimo išlaidų kompensavimas.
- B.** Lietuvos NVO forumas – kolegialus organas, kurio metu išrenkami Lietuvos NVO tarybos nariai bei aptariami svarbiausi klausimai.
- C.** NIPC atlieka sprendimų organizatoriaus ir techninio sekretoriato funkciją. Aptarus NIPC parengtus pasiūlymus, artimiausio NVO forumo metu turėtų būti priimtas principinis sprendimas dėl NVO atstovavimo modelio.
- D.** NIPC vėliau turėtų tapti tokio modelio koordinatoriumi, atlikti techninio operatoriaus darbą. Vyriausybė turėtų skirti lėšas NIPC (finansuoti Tarybos narių darbo išlaidas, etatinę tarybos sekretorių ir NVO forumo organizavimo išlaidas).
- E.** Be veikiančios Tarybos, NVO forumo ir NIPC kaip koordinatoriaus, galėtų atsirasti NVO plėtros agentūra, kuri įgyvendintų NVO vystymo ir užsienio paramos sektoriui programas. Alternatyva: šias funkcijas pavesti NIPC.

¹⁸ Ten pat

¹⁹ <http://www.nisc.lt/nvo/index.php>, <http://www.labdara-parama.lt/>

UŽSIENIO ŠALIŲ PRAKTIKA

Prieš pristatant kitų šalių NVO bendradarbiavimo su valdžios institucijomis patirtį, pateikiame kelis apibendrintus užsienio šalių NVO ir valdžios institucijų santykių modelius:

- **Anglija**²⁰ – 1998 m. Parlamentas pasirašė NVO ir valdžios bendradarbiavimo sutartį:
 - Vykdomasis organas – metinis susirinkimas;
 - Už įgyvendinimą ir finansavimą atsakinga – Vidaus reikalų ministerija;
 - Anglijoje NVO vienija – Nacionalinė savanoriškų organizacijų taryba;
 - Pagrindinės susitarimo sritys: finansavimas, konsultacijos, strategijos formavimas, savanorystė, viešųjų paslaugų teikimo užtikrinimas, piliečių sąmoningumo ugdymas;

- **Velsas** – 2000 m. Velso nacionalinė asamblėja pasirašė bendradarbiavimo sutartį, kurią po Asamblėjos rinkimų 2004 m. atnaujino:
 - Už įgyvendinimą atsako Ministras Pirmininkas;
 - Už įgyvendinimo priežiūrą atsakinga Savanoriškojo sektoriaus partnerystės taryba;
 - Susitarimo sritys: konsultacijos, bendruomenės plėtra, NVO finansavimo praktikos kodeksas, socialinis teisingumas, ekonominis vystymasis, švietimas ir mokymasis visą gyvenimą, savivaldos institucijos ir viešosios paslaugos;
 - Finansavimas skiriamas iš Asamblėjos biudžeto (tarybos veiklai bei visoms skėtinėms organizacijoms).

- **Kroatija** – 2000 m. Parlamentas priėmė sprendimą dėl Nacionalinės bendradarbiavimo programos tarp Vyriausybės ir Pilietinių organizacijų sektoriaus:
 - Už koordinavimą atsakingas atskiras Vyriausybės skyrius;
 - Už priežiūrą – Pilietinės visuomenės plėtros taryba;
 - Susitarimo sritys: įstatymai, konsultacijos, decentralizacijos klausimai, finansavimas, visuomenės dalyvavimas;
 - Finansuojama – tiesiogiai iš valstybės biudžeto.

- **Estija**²¹ – 2002 Parlamentas priėmė Estijos Pilietinės visuomenės koncepciją:
 - Už įgyvendinimą atsakingas Jungtinis komitetas (valdžia ir NVO);
 - Už įgyvendinimo priežiūrą – Estijos NVO tinklas;
 - Susitarimų sritys: NVO dalyvavimo, sprendimų priėmimo mechanizmai, NVO dalyvavimas įstatymų priėmimo procedūrose, finansavimo klausimai, statistinė analizė, pilietinis švietimas, viešosios paslaugos;
 - *2007 gruodį išrinkti Pilietinės visuomenės fondo taryba iš NVO atstovų;*
 - *Pilietinės visuomenės fondo biudžetas 2008 metams sudarė 4,5 milijono litų;*

²⁰ http://www.thecomcompact.org.uk/information/100018/about_us/

²¹ <http://www.ngo.ee/orb.aw/class=file/action=preview/id=3356/EKAK-eng.pdf>

- **Danijos Kultūros ministerija 2001** metais priėmė chartiją dėl Danijos savanoriškų organizacijų ir asociacijų bei viešojo sektoriaus sąveikos, kuria siekiama stiprinti pilietinės visuomenės organizacijas ir užtikrinti jų veiklos plėtrą²².
- **Kroatijos parlamentas 2003** metais priėmė įstatymą, kuriuo įkuriamas Nacionalinis pilietinės visuomenės plėtros fondas. Šiuo įstatymu siekiama plėtoti pilietinę visuomenę ir užtikrinti nevyriausybinių organizacijų finansinį stabilumą bei plėtrą.²³
- **Europos Komisija 2000** metais priėmė Diskusijų dokumentą „Tvirtesnės partnerystės su nevyriausybinėmis organizacijomis kūrimas“, kuriuo siekiama užtikrinti sklandų tarpusavio bendradarbiavimą, konsultacijų ir finansinių programų teikimą NVO sektoriui.²⁴
- **Europos Komisija 1997** priėmė Komunikatą dėl savanorystės, nevyriausybinių organizacijų ir fondų veiklos skatinimo Europoje²⁵.

Europos Komisija 2001 metais priėmė Baltąją knygą dėl Europos valdymo, kuria užtikrinamas Europos Sąjungos institucijų atskaitingumas visuomenei ir jos grupėms, pilietinės visuomenės ir nevyriausybinių organizacijų rėmimas, stiprinimas ir bendradarbiavimas su jomis (2001 m. liepos 25 d. Europos valdymas - Baltoji knyga, COM (2001) 428).²⁶

Prieš ES plėtrą (iki 2004 m.), Komisija nusprendė, kad ES valdymo metodus reikia modernizuoti, kad ES institucijos gali geriau naudotis savo galiomis, ir kad ES gyventojai gali geriau prižiūrėti šias institucijas bei geriau suvokti jų atsakingumo lygį. Dokumentas taip pat pabrėžia pilietinės visuomenės atsakomybę.

Buvo surengta 12 darbo grupių apimančių šešias sritis. Kiekviena grupė vykdė išorines konsultacijas, įskaitant viešus posėdžius ir viešus internetinius debatus, rengė rekomendacijas ir pasiūlymus dokumentui. Konsultacijų metu NVO reikalavo didesnio dalyvavimo *prieš* priimant sprendimus. NVO siekė konsultavimosi procedūrų pertvarkymo, t. y. kad konsultacijos būtų efektyvesnės ir kad ES institucijų administracija skirtų didesnę dėmesį NVO indėlio svarbai. NVO taip pat siūlė į ES Sutartį įtraukti atskirą straipsnį apie pilietinių organizacijų dalyvavimą Komisijos konsultacinėje praktikoje.

„**D. Britanijos susitarimas**“²⁷: parengtas vyriausybės ir NVO atstovų. D. Britanijos susitarimas atsirado iš dviejų dokumentų: Deakino komisijos ataskaitos „Savanoriškojo sektoriaus ateitis“ (1996 m. liepa), kuri siūlė formalų susitarimą tarp vyriausybės ir savanoriškojo sektoriaus; ir Darbo partijos dokumento „Kuriame ateitį kartu – Leiboristų politika dėl partnerystės tarp vyriausybės ir savanoriškojo sektoriaus“ (1997 m. vasaris). 1997 m. liepos mėn. didžiausių NVO skėtinių organizacijų

²² http://www.kum.dk/graphics/kum/English%20website/Publications/Charter%20for%20interaction/charter_for_interaction.pdf

²³ <http://www.icnl.org/KNOWLEDGE/news/2003/10-27.htm>

²⁴ <http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=COM:2000:0011:FIN:EN:PDF>

²⁵ <http://europa.eu/scadplus/leg/en/cha/c10714.htm>

²⁶ ES Komisijos Baltoji knyga dėl Europos valdymo, Briuselis, 2001,

http://europa.eu.int/eur-lex/en/com/cnc/2001/com2001_0428en01.pdf.

²⁷ Susitarimas dėl santykių tarp vyriausybės ir savanoriškojo bei bendruomenės sektorių, http://www.thecompact.org.uk/C2B/document_tree/ViewACategory.asp?CategoryID=22

konferencija patvirtino tokio susitarimo būtinybę. Konferencijos dalyviai įkūrė Susitarimo darbo grupę, kurioje dalyvavo žinomi NVO ekspertai ir akademikai. 1998 m. spalio ir lapkričio mėn., po kelių mėnesių konsultacijų, buvo pasirašyti keturi Nacionaliniai susitarimai su Anglijos, Velso, Škotijos ir Šiaurės Airijos vyriausybėmis – pirmieji pasirašyti dokumentai pasaulyje. Vėliau buvo pasirašyti vietiniai susitarimai tarp savanoriškojo sektoriaus ir vietos valdžios bei kitų viešųjų institutų.

Estijos koncepcija (EKAK)²⁸: priimta Parlamento 2002 m. gruodžio 22 d. Rengimą inicijavo “Estijos ne pelno asociacijų ir fondų centras”, remiant Jungtinių Tautų Vystymo programai (UNDP). 1999 m. gruodžio mėn. po šių diskusijų buvo pasirašytas “Memorandumas dėl bendradarbiavimo tarp Estijos politinių partijų ir Trečiojo sektoriaus skėtinių organizacijų”, kuris pateikė planą galutinio susitarimo dokumentui parengti.²⁹ Akademikai kartu su NVO ekspertais sukūrė dokumento projektą, kuris buvo intensyviai ir viešai diskutuojamas. Daugiau nei 3‘000 organizacijų buvo pakviestos ruošti galutinį dokumento variantą.

“Kroatijos bendradarbiavimo programa”: priimta Vyriausybės 2000 m. gruodžio mėn. Programa išdėsto bendradarbiavimo tarp NVO ir Vyriausybės principus bei modelius. Ji buvo paremta vieno nacionalinio ir keturių regioninių seminarų “Pilietinės visuomenės vystymas Kroatijoje – Bendradarbiavimo tarp Valstybės, Savivaldybės ir NVO modeliai” rezultatais. Daugiau nei 16‘000 NVO buvo pakviestos dalyvauti rengimo procese. Darbo grupėje dalyvavo NVO atstovai, valstybės pareigūnai, savivaldybių atstovai ir tarptautinių organizacijų atstovai Kroatijoje.

Vengrijos vyriausybės pilietinio sektoriaus plėtros strategija. Šis dokumentas, nors ir yra įgyvendinamas, nebuvo priimtas vyriausybės. Jis buvo pateiktas tvirtinimui 2003 m. birželio mėn. netrukus po naujos vyriausybės išrinkimo. pagrindiniu dokumento tikslu numatytas bendravimas ir bendradarbiavimas su visuomeninėmis organizacijomis. Kai kurie analitikai tai traktavo kaip nuoširdžiai gerą valią, o kiti matė paprasčiausias viešųjų ryšių pastangas siekiant atmušti opozicijos partijos populiarumą.

Vyriausybė iš pradžių buvo numaciusi pasirašyti susitarimo dokumentą su kelių NVO sektoriaus atstovų grupe, bet atsisakė šios minties, kai nevyriausybinių organizacijos pareiškė, kad nėra tokios grupės, kuri galėtų atstovauti visas Vengrijos NVO. Vis dėlto, pagal strategiją buvo svarstoma galimybė pasirašyti dvišalį susitarimą tarp vyriausybės ir NVO. Taigi, nors vyriausybė strategijos nepriėmė, siūlydama tai padaryti Parlamentui kaip visų politinių jėgų nutarimą, nepaisant to, vyriausybės institucijos dirbo ties strategijos įgyvendinimu taip, lyg ji būtų patvirtinta.

Vokietijos politikos dokumentai dėl skurdo mažinimo:³⁰ priimta Federalinės bendradarbiavimo ir vystymo ministerijos, Vokietijos NVO, dirbančių tarptautinės pagalbos srityje, iniciatyva, atsižvelgiant į diskusijų su tomis organizacijomis, rezultatus.

“Danijos bendradarbiavimo chartija” priimta vyriausybės po viešųjų debatų. Pirminį chartijos variantą sudarė jungtinė darbo grupė, kurią sudarė vyriausybės atstovai (penki ministrai ir savivaldybių pareigūnai) ir savanoriškojo sektoriaus atstovai. Taip pat buvo įtraukti ir Socialinių reikalų ministerijos bei Kultūros ministerijos atstovai.

²⁸ *Estijos pilietinės visuomenės plėtros susitarimas*, <<http://www.emy.ee/eng/alusdokumendid/concept.html>>.

²⁹ Daimar Liiv, *Susitarimų paruošimo nuostatos*, *IJNL*, 3 tomas, 4 leidimas, 2001 birželis <<http://www.icnl.org/journal/vol3iss4/Guidelinesforcompactspint.htm>>.

³⁰ *Pilietinės visuomenės skatinimas besivystančiose šalyse: Europos plėtros bendradarbiavimo pavyzdys*, Vokietijos plėtros institutas, brifingas 1999.06, <http://www.die-gdi.de/DIE_Homepage.nsf/0/79299BBD20A0B94AC12569F60065C013>; Eva Weidnitzer, *Vokietijos skurdo mažinimo pagalba*, Berlynas: Deutsches Institut für Entwicklungs politik, <<http://www.euforic.org/projects/povcasde.htm>>.

Institucinės NVO ir vyriausybės bendradarbiavimo struktūros analizė

Šioje dalyje apžvelgiamos struktūros, agentūros ir mechanizmai, kurie atlieka užduotis, susijusias su valdžios ir NVO bendradarbiavimu tiek centriniu, tiek vietos lygmenimis. Šios institucinės struktūros labai skiriasi: jos yra daug įvairesnės ir turi daugiau ypatumų, nei apibrėžta politiniuose dokumentuose.

Net žodžio “struktūra” naudojimas gali būti klaidinantis, kadangi atitinkamos bendradarbiavimo institucijos retai atspindi vieną schemą ar planą. Vakarų Europoje jos keitėsi ilgus dešimtmečius, o per pastaruosius 10-15 metų – ypatingai tokios permainos juntamos Rytinėje Europos dalyje.

Vakarų Europoje “sektorius suvokimas” – t.y., tūkstančių ne pelno (nevyriausybiinių) organizacijų pripažinimas kaip vieno sektoriaus elementas – yra pakankamai naujas reiškinys. Bendradarbiavimo institucijos išsivystė tose srityse, kuriose poreikis buvo stipriausias, dažniausiai socialinių paslaugų, aplinkosaugos, tarptautinės pagalbos besivystančioms šalims teikimo srityse. Svarbiausi bendrieji principai apibrėžia pagalbos teikimą, priėjimą prie informacijos ir konsultacijas su interesantų grupėmis socialinio dialogo būdu.

Apskritai, institucinė struktūra gali būti matoma iš dviejų perspektyvų.

Funkcinė perspektyva kreipia dėmesį į užduotis, kurios turi būti atliktos, kaip pavyzdžiui:

- užregistruoti ir prižiūrėti NVO;
- užtikrinti, kad NVO dalyvautų atitinkamų sprendimų priėmimo procesuose;
- finansuoti NVO ir išlaikyti informacijos tėkmę tarp dviejų sektorių.

Struktūrinė perspektyva, kaip kontrastas, susitelkia į atsakingas viešojo administravimo įstaigas ir į valdžią: parlamentą, centrinę vyriausybės administraciją, ministerijas, tarybas ir komitetus, agentūras, pusiau savarankiškas nevalstybines organizacijas, specifinius organus ir savivaldybes. Šioje dalyje didesnis dėmesys sutelkiamas į struktūrinę – partnerystės perspektyvą.

Valstybės Parlamentas ir NVO

Parlamentuose dažniausiai egzistuoja **specialūs komitetai**, kurie sprendžia NVO klausimus. *Vokietijoje* 2003 m. gegužės mėn. buvo įkurtas pakomitetis prie Šeimos reikalų, vyresnių gyventojų, moterų ir jaunimo komiteto – tai Visuomeninio užimtumo komitetas. Jam skirta padėti įgyvendinti Vokietijos visuomenės studijos rekomendacijas ir aptarti susijusius projektus ir iniciatyvas.³¹

Vengrijoje Parlamento komitetas dėl paramos pilietinėms organizacijoms egzistavo nuo ankstyvųjų 1990-ųjų. Realiai jis skyrė biudžeto dotacijas nacionalinėms asociacijoms. Neseniai komitetas prisiėmė atsakomybę už įstatymų leidybą šio sektoriaus atžvilgiu. Dotacijų skyrimą perėmė naujai įsteigtas Nacionalinis Pilietinis Fondas.

³¹ *Pilietinė veikla: Pilietinės visuomenės su ateitimi link*, Bundestago studijos Komisijos ataskaitos santrauka, 2002 m. birželis, <http://www.bundestag.de/parlament/kommissionen/archiv/enga/enga_stu.htm>.

Vengrija taip pat turi Pilietinį biurą prie Parlamento, kuris atlieka informacines užduotis. Jis tvarko NVO duomenų bazę, siunčia Parlamentui įstatymų leidybos darbotvarkę NVO dominančiomis temomis (pvz., NVO gali užsiregistruoti ir gauti įstatymų projektus, susijusius su jų veikla), atsako į užklausimus iš NVO ir koordinuoja bei organizuoja NVO dalyvavimą Komiteto susitikimuose.

Vyriausybė ir NVO

Vyriausybė gali priskirti atsakomybę už NVO **centriniam departamentui**, nepriklausančiam nuo ministerijų. *Vengrijoje* 1998 m. įsteigtas Pilietinių santykių departamentas Ministro Pirmininko kanceliarijoje vystyti ir koordinuoti politiką, darančią įtaką ne pelno sektoriui apskritai. Departamentas sukūrė Vyriausybės strategiją dėl pilietinio sektoriaus, išsamią strategiją ne pelno sektoriaus paramai ir vystymui. Departamentas 2004 m. sausio 1 d. tapo naujai įsteigtos Vyriausybės lygių teisių biuro dalimi

Kroatija 1998 m. įsteigė Vyriausybės bendradarbiavimo su NVO biurą. Jis koordinavo įstatymų, susijusių su NVO, leidimo darbo grupes ir teikė paramą NVO visose jų veiklos srityse. Neseniai šio biuro vaidmuo buvo pakeistas. Dabar, be ankstesnių įsipareigojimų, jis taip pat padeda vyriausybės patariamajam organui Bendruomenės tarybai.

Slovėnija paskyrė Nacionalinį koordinatorių dėl bendradarbiavimo su NVO prie Vyriausybės Europos reikalų biuro. Šis paskyrimas buvo viena iš galimybių, pasiekti labiau koordinuotą, sisteminių vyriausybės požiūrį į darbą su NVO.

Taip pat reikėtų pabrėžti sąryšį tarp stojimo į ES ir šių centralizuotų biurų kūrimo. Tiek Vengrijoje, tiek Slovėnijoje departamentai buvo sukurti padėti valdyti privalomą NVO dalyvavimą Nacionalinio darnaus vystymosi plano įgyvendinime ir padėti užtikrinti konsultacijų principo ministerijų lygyje taikymą.

Ministerijos ir NVO

Šakinės ministerijos atspindi labiausiai paplitusią institucinio bendradarbiavimo su NVO formą tiek Vakarų, tiek Rytų ir Centrinėje Europoje. NVO, kurių misija sutampa su atitinkamos ministerijos misija, natūraliai nori užtikrinti, kad politika ir įstatymų leidyba atspindėtų jos ir organizacijos narių pažiūras. Ji taip pat dažnai siekia finansavimo iš ministerijos. Pastaroji dažnai laiko tokį bendradarbiavimą naudingu – pvz., NVO gali padėti įgyvendinti nacionalinę politiką atitinkamoje viešosios politikos srityje. Šiuo metu įvairiose šalyse yra daug bendradarbiavimo formų tarp ministerijų ir NVO.

Skirtingos bendradarbiavimo formos atspindi ministerijų **daugialypes funkcijas**, įskaitant NVO finansavimą, jų dalyvavimą politikos formavime ir kartais kitokios paramos bei paslaugų teikimą. Pavyzdžiui *Vengrijos ministerija vaikų, jaunimo ir sporto reikalams* leidžia NVO save pristatyti ministerijos tinklalapyje, taip skatindama bendradarbiavimą tarp kitų organizacijų, dirbančių toje pačioje srityje. Daugelyje pavyzdžių skirtingi ministerijos departamentai turi paskirtą asmenį dirbti su NVO, tačiau jų nekoordinuoja. Ministerijos vidinis koordinavimas NVO veiklos atžvilgiu gali būti

reikalingas įgyvendinant kai kuriuos įsipareigojimus (pvz. duomenų bazės atitinkamoje srityje dirbančių NVO palaikymas ir atnaujinimas).

Negana to, kartais **viena ministerija gali būti atsakinga už užduotį ar programą, kuri turi įtaką visam NVO sektoriui**. Toks pavyzdys yra *Slovakijoje*, kur visos NVO yra registruotos Vidaus reikalų ministerijoje, ir *Lenkijoje*, kur Darbo ir socialinių reikalų ministerija yra atsakinga už Visuomeninės naudos organizacijų ir savanorystės įstatymo (2003 m. birželis) įgyvendinimą.

Jungtinių komitetų tarybos ir NVO

Kita tipinė bendradarbiavimo forma – tai formalus patariamasis organas, jungiantis vyriausybės ir NVO atstovus. Tokios tarybos arba jungtiniai komitetai dažniausiai formuojami tik ministerijos lygmenyje. **Vyriausybės tarybos** egzistuoja Čekijoje, Slovakijoje ir Kroatijoje.

Slovakija suformavo Slovakijos Respublikos Vyriausybės tarybą nevyriausybiniams organizacijoms 1999 m. Ši taryba yra Vyriausybės patariamasis organas, skirtas remti nevyriausybinių organizacijų veiklą. Ji gali siūlyti ir patarti vyriausybei dėl politikos ir įstatymų leidybos, darančios įtaką NVO veiklai, tobulinimo. Ji taip pat bendradarbiauja su viešojo administravimo subjektais visuose lygmenyse, kuriant NVO finansavimo modelius ir bendradarbiavimo formas, prižiūri viešą Slovakijos NVO duomenų bazę.

Kroatija 2002 m. įsteigė vyriausybės patariamąjį organą *Visuomenės vystymosi taryba*. Ji susideda iš 10 ministerijų atstovų ir 14 visuomenės atstovų, išrinktų iš? visuomenės organizacijų. Taryba užsiima Bendradarbiavimo programos įgyvendinimu, visuomenės vystymosi strategijos kūrimu ir paramos iš valstybės biudžeto NVO finansavimo programoms ir projektams harmonizavimu.

Dažniausiai veikia **tarybos, kurios dirba su konkrečia ministerija ir** teikia strateginius pasiūlymus dėl konkrečios politikos srities, pavyzdžiui sveikata arba darbas. Tipiškas pavyzdys yra *Danijos savanoriškų pastangų komitetas*, sudarytas Socialinių reikalų ministerijos dar 1983 m. Tai politinis komitetas, sudarytas iš valdžios ir savanoriškų socialinių organizacijų. Jo tikslas yra palaikyti galimybes individams, gyventojų grupėms ir privačioms asociacijoms spręsti socialines problemas. Be to pagrindinės jo funkcijos yra patarti Socialinių reikalų ministrui. Komitetas kaupia informaciją apie šią sritį ir teikia siūlymus tiek viešajam sektoriui, tiek ir savanoriškoms organizacijoms.

Priešingai ilgalaikėms Vakarų Europos taryboms, tokių komitetų tikslingumas ir efektyvumas Centrinėje ir Rytų Europoje dažnai priklauso nuo jų atstovaujamo klausimų politinio svorio. Pavyzdžiui, kai Vengrijos Premjeras JT Pagyvenusiųjų metais tapo garbės pirmininku Pagyvenusių asmenų klausimų taryboje, pastaroji buvo pajėgi lengviau „prastumti“ teigiamus pokyčius įstatymuose. Kai klausimai dėl pagyvenusiųjų žmonių „dingo“ iš politinės darbotvarkės, Taryba prarado savo įtaką.

Įdomus pavyzdys yra *Lenkijos visuomenės/viešosios naudos veiklos taryba*, įsteigta atskiru įstatymu dėl visuomenei naudingos veiklos (2003 m.). Ši Taryba pradėjo veikti 2004 m. ir tapo patariamuoju organu Ekonomikos ministrui bei Darbo ir socialinės rūpybos ministrui, kuris yra atsakingas už visuomenei naudingos veiklos įstatymo įgyvendinimą. Taryba sudaryta iš 20 narių, pusė iš jų atstovauja vyriausybės ir

savivaldybių administracijas, kita pusė – nevyriausybinės organizacijos ir bažnytinės labdaros organizacijos. Taryba prižiūri visuomeninės naudos įstatymo įgyvendinimą, t.y. komentuoja klausimus, kurie kyla jį pritaikant, įstatymų projektus, susijusius su visuomenei naudinga veikla ir savanoriškumu, renka bei analizuoja informaciją apie visuomenei naudingų organizacijų veiklos patikrinimus. Taryba taip pat tarpininkauja tarp organizacijų ir viešojo administravimo subjektų, jeigu iškyla konfliktai įstatymo įgyvendinimo metu.

Agentūros ir kiti valdžios organai ir NVO

Agentūros ir kiti valdžios organai, pavaldūs **ministerijoms**, dažnai yra svarbūs veikėjai tarp-sektoriniame bendradarbiavime. Po D. Britanijos reformų Nacionalinėje sveikatos apsaugos sistemoje, atliktas įvertinimas parodė, jog ten, kur rekomendacijos dėl bendruomenės dalyvavimo sveikatos apsaugoje buvo įgyvendintos, paslaugų kokybė ir vartotojų pasitenkinimas padidėjo. Tyrėjai išskiria tai, jog “atrodo yra būtina pripažinti, kad bendruomenė, savanorių ir pacientų organizacijos yra akcininkai formuluojant bendruomenės dalyvavimo strategijas, o ne pasyvūs statutinio sektoriaus paslaugų gavėjai”.³² Siekiant plėtoti bendruomenės ir vartotojų įtraukimą į teikiamų paslaugų sistemos kūrimo ir vertinimo procedūras, šalies agentūros privalo aktyviai bendradarbiauti su NVO vietos lygmeniu.

Pavyzdžių šioje srityje Centrinės ir Rytų Europos šalyse yra nedaug. Paminėtini **Vengrijos įdarbinimo centrai**, kurie tam tikruose regionuose bendradarbiauja su NVO, padedančiomis žmonėms ieškoti darbo, įskaitant tas organizacijas, kurios dirba su neįgaliais ir kitais, ypatingus poreikius turinčiais, žmonėmis.

Agentūros, žinoma, taip pat gali finansuoti ne pelno siekiančias organizacijas per dotacijų programas. Vokietijoje **Federalinis aplinkos biuras** teikia paramą aplinkosaugos organizacijoms, taip pat Federalinis centras dėl Politinio išsilavinimo finansuoja NVO jaunimo švietimo programas.

Pusiau savarankiškos nevalstybinės organizacijos

Ne pelno siekianti organizacija, sudaryta arba finansuojama vyriausybės, dažnai vadinama kvazi-NVO, arba “quango”.³³ Neskaitant vyriausybės “nuosavybės”, šios organizacijos yra valdomos autonomiškai ir, bent jau iš esmės, yra nepriklausomos nuo šalies politinių institucijų. Tokių organizacijų formos būna įvairios – tai ir lėšas generuojantys bei skirstantys fondai (viešieji fondai Vengrijoje ir Prancūzijoje), paslaugas teikiančios ir viešąjį interesą ginančios organizacijos (savivaldybių asociacijos), projektus įgyvendinančios ne pelno organizacijos (visuomenei naudingos įmonės Vengrijoje).

³² Timothy Milewa, Stephen Harrison, George Dowswell, *Partnerystė ir atskaitingumas britų sveikatos apsaugos srityje*, <<http://www.publicnet.co.uk/publicnet/fe031209.htm>>.

³³ Pusiau savarankiška nevalstybinė organizacija; valstybinių organų pusiau autonominiai komitetai ir pan.

Tokios organizacijos pavyzdys yra *Danijos Savanorių Centras*. Centras buvo įkurtas 1992 m., turintis savivaldą su savo patarėjų taryba prie Socialinių reikalų ministerijos. Savanorių Centras teikia paslaugas savanoriškoms visuomeninėms organizacijoms ir asociacijoms, įskaitant kursus, konsultacijas ir pagalbą skatinant savanorišką socialinį darbą; skleidžia žinias apie Socialinių reikalų ministeriją ir kitus valdžios organus ir bendradarbiavimo partnerius; dirba kaip Savanorių komiteto sekretoriatas.

Centrinės ir Rytų Europos (CRE) “quangos” apima taip vadinamus **viešuosius fondus**, kurie dažniausiai yra fondai, įkurti įstatymu arba vyriausybės įsakymu. *Vengrijoje* Civilinis kodeksas nustato, kad Parlamentas ir valdžios organai gali sudaryti tik viešuosius fondus; jie negali būti privačių fondų steigėjais. Skirtumas gali atrodyti akivaizdus, bet tarp 1989 ir 1993 daug valstybinių agentūrų įsteigė fondus pagal liberalias taisykles ir “paaukojo” jiems buvusių taip vadinamų “socialinių organizacijų” turtą. Tokiu būdu viešasis turtas, kuris priklausė valstybei, bet buvo po partijos valdomos socialinės organizacijos prieglobsčiu (kaip Nacionalinė Moterų Taryba, Pionieriai ir Nacionalinė Pensininkų Federacija) tapo privačia sumanių steigėjų nuosavybe.

Viešieji fondai 1993 m. buvo kuriami iš dalies tam, kad užsibaigtų tokia įžūli viešojo turto nusavinimo praktika ir iš dalies paskatinti privataus kapitalo įplaukas į viešąjį sektorių. Buvo tikimasi, kad įmonės ir individai prisidės prie viešųjų fondų atlikdami svarbias socialines užduotis, pavyzdžiui remdami neįgalius vaikus, moteris, bedarbius ir benamius. Neseniai valstybės audito tarnybos atlikti tyrimai atskleidžia, kad šis tikslas nebuvo pasiektas. Vėliau tyrimai atskleidė, kad viešieji fondai ir toliau nepasižymi skaidrumu ir atskaitingumu, net jei jie griežčiau reguliuojami, nei privatūs fondai.³⁴

Pozityvesnis pavyzdys gali būti **Kroatijos nacionalinis fondas visuomenės vystymui**, įkurtas 2003 m. Fondas yra viešoji, ne pelno siekianti organizacija, kurios tikslas – padėti sustiprinti pilietinę visuomenę Kroatijoje.³⁵ Jis remia novatoriškas programas, parengtas NVO, bei neformalias bendruomenės iniciatyvas. Pusę fondo biudžeto lėšų sudaro pelnas, gaunamas iš loterijos žaidimų pelno Kroatijoje.

Nacionalinis fondas yra suvokiamas kaip gyvybiškai svarbus žingsnis gerinant viešojo finansavimo NVO sistemą Kroatijoje. Jis žymi perėjimą nuo stipriai centralizuotos sistemos, kurioje NVO biuras vaidino svarbų vaidmenį, iki labiau decentralizuotos sistemos. Fondas veikia per regioninius biurus skatindamas sektoriaus stabilumą, tarp-sektorinio bendradarbiavimo, pilietinių iniciatyvų, filantropijos ir savanorystės plėtrą. Jo svarbiausia veikla apima švietimą ir publikacijas, dotacijas, visuomenės sąmoningumo kampanijas, priežiūros paslaugas, tyrimus ir regioninį vystymąsi. Fondas valdomas Valdybos, sudarytos iš trijų vyriausybės atstovų, vieno iš savivaldybės ir penkių NVO atstovų.

³⁴ Állami Számvevőszék: Jelentés a társadalmi szervezeteknek és köztestületeknek juttatott költségetési támogatások ellenőrzéséről (Valstybinė audito tarnyba, *Biudžeto paramos socialinėms organizacijoms ir viešajai visuomenei kontrolės ataskaita*), 2002 m. rugsėjis.

³⁵ *Kroatija įkuria nacionalinį fondą pilietinės visuomenės plėtros teisei*, ICNL naujienų apžvalga, 2003 10 27, <<http://www.icnl.org/PRESS/Articles/2003/20031027.htm>>.

Specifiniai NVO ir vyriausybės institutai

Kai kurios institucinės formos nepatenka į aukščiau nurodytas kategorijas, todėl jas vertėtų aptarti atskirai.

Vienas iš tokių institutų yra **Labdaros Komisija D.** Britanijoje, įstatymo įkurta registruoti ir reguliuoti labdarą Anglijoje ir Velse. Komisija užtikrina labdaros įstatymo laikymąsi; padeda labdaros organizacijoms sukurti efektyvesnę teisinę, apskaitos ir valdymo sistemą; padeda neatsilikti nuo atitinkamo tobulėjimo visuomenėje, ekonomikoje, ir teisėje; skatina tinkamą valdymą ir atskaitomybę. Ji taip pat teikia informaciją ir konsultuoja teisiniais bei praktiniais klausimais, pataria kaip tvarkytis su galimu išnaudojimu; padeda labdaros organizacijoms registracijos procese; tiria galimus įstatymo pažeidimus; bendradarbiauja su kitais reguliuotojais (policija ir prokurorais); esant reikalui net įsikiša tam, kad apgintų teises į labdarai suteiktą turtą. Labdaros Komisija kasmet atsiskaito Parlamentui ir Vidaus reikalų sekretoriui, leidžia metines ataskaitas. Tačiau visais atvejais ji išlieka nepriklausomu organu, veikiančiu visuomenės naudai.

Kitas „hibridas“ yra Vengrijoje įkurta įstaiga **Nacionalinė visuomenės fondo programa.** Tai nėra tikra „quango“ organizacija, kadangi nėra užregistruota kaip viešasis fondas, o jo veiklą prižiūri autonomiškas valdymo organas su dauguma narių (12 iš 17), renkamų ne pelno organizacijų.

Vengrijos vyriausybė fondą finansuoja kasmet, skirdama tokią sumą, kuri priklauso nuo mokesčių mokėtojų paskyrimo pagal „1% įstatymą“. Pastarasis įstatymas leidžia kiekvienam šalies piliečiui, mokančiam mokesčius, paskirti 1% nuo jo ar jos mokestinių įsipareigojimų konkrečiai NVO. Pagal Pilietinio fondo įstatymą vyriausybė finansuoja fondą kasmet tokia suma, kuri atitinka tų metų mokesčių paskyrimus, arba 0,5% surinkto asmenų pajamų mokesčio, priklausomai nuo to, kuri suma bus didesnė. Taigi, kuo daugiau lėšų mokesčių mokėtojai skirs NVO, tuo daugiau vyriausybė skirs fondui.

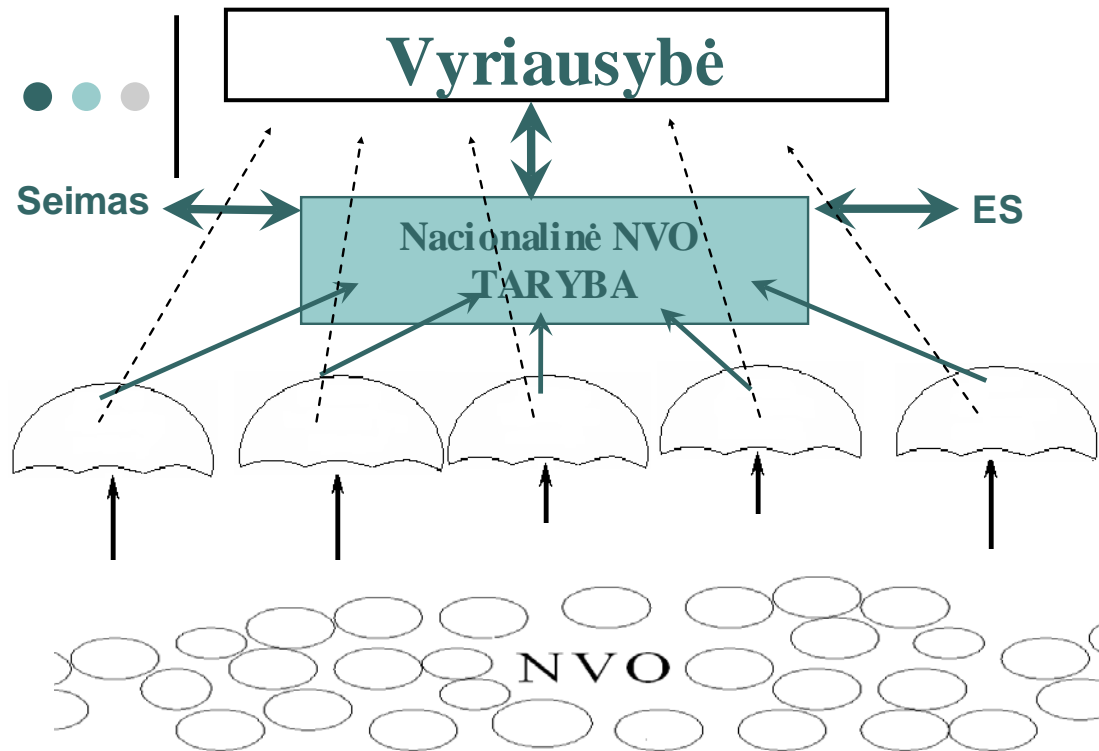
Mažiausiai 60% fondo išteklių kiekvienais metais turi būti skirta NVO institucinei (pagrindinės organizacijos veiklos išlaidos) paramai Vengrijoje. Tai yra svarbi nuostata, nes didžioji dalis vyriausybės finansavimo, skiriamo NVO, galima tik projektų įgyvendinimui. Fondo lėšos, neskirtos institucinei paramai ir administracinėms išlaidoms, gali būti naudojamos puoselėti NVO sektoriaus plėtrą, įskaitant įvairius viešosios politikos sektorius apimančius renginius, festivalius, tarptautines prezentacijas, tyrimus, švietimą ir leidinius.

PASIŪLYMAI

1. Parengti ir LR Vyriausybėje (arba Seime) patvirtinti Lietuvos NVO plėtros programą (įstatymą), kuri numatytų NVO ir valstybės (viešojo administravimo) institucijų bendradarbiavimo mechanizmą, jo įgyvendinimo principus bei užtikrintų skaidrų NVO interesų atstovavimą vietos ir nacionaliu lygmenimis.
2. Sudaryti nacionalinę NVO komisiją/tarybą, kurią sudarytų asocijuotų struktūrų deleguoti atstovai. Tokiu būdu būtų užtikrintas aiškus atstovavimo bei atskaitomybės mechanizmas, koordinuojami inicijuojami, svarstomi ar priimami sprendimai su nevyriausybinėmis organizacijomis, veikiančiomis įvairiose srityse. Taip pat tai užkirstų kelią dominuoti atskiroms organizacijoms, kurios galėtų daryti įtaką Vyriausybei ar Seimui, o jų sprendimai atsilieptų ne vienos organizacijos ar srities NVO, bet visam sektoriui. Tokia komisija/taryba galėtų būti sudaryta pagal parengtą NVO atstovavimo mechanizmą arba reformuojant NVO reikalų tarybą prie LRV.
3. Sudaryti sąlygas konkrečios, bendruosius NVO interesus ginančios ir jas koordinuojančios institucijos sukūrimui, arba tokias funkcijas deleguoti konkrečiai, jau veikiančiai organizacijai. Tokia institucija turėtų kaupti visą su Lietuvos NVO sektoriumi susijusią informaciją iš pačių organizacijų, savivaldybių, ministerijų ir Vyriausybės, Seimo, Europos Sąjungos institucijų ir pan. Informacija turi būti prieinama visoms Lietuvos nevyriausybinėms organizacijoms, o inicijuojant ar priimant svarbius sektoriui sprendimus, ši institucija privalėtų konsultuotis su visomis Lietuvos nevyriausybinėmis organizacijomis, naudojantis IT formomis ir pasitelkiant asocijuotas struktūras.
4. Sukurti NVO duomenų registrą, kuriame būtų kaupiama ir viešai prieinama informacija apie Lietuvos nevyriausybines organizacijas (užregistruotų NVO registro duomenys, kiekvienos organizacijos metinės veiklos ir finansinės ataskaitos ir pan.).
5. Sudaryti sąlygas nevyriausybinių organizacijų atskaitomybės sistemos veikimui, siekiant derinti nevyriausybinių organizacijų interesus bei NVO sektoriaus atstovavimą sprendimų priėmimo procesuose, ypač dėl LR Viešojo administravimo įstatymo 7 straipsnio efektyvaus įgyvendinimo.
6. Visose valstybės ar savivaldybės institucijose, t.y. jų institutuose (komitetai, komisijos, darbo grupės, įstaigos ir įvairios kitos institucijos), kurių veikloje dalyvauja NVO atstovai, turi veikti pagal patvirtintus darbo reglamentus ir aiškiai bei skaidriai sudarytą atstovų sudėtį. NVO atstovai turi būti deleguoti iš veikiančių NVO asocijuotų (formalių arba neformalių) struktūrų, o ne pasirinkti pačių institucijų darbuotojų ar politikų. Jei konkrečios srities NVO asociacijų nėra, tik tuomet valdžios institucija savo nuožiūra gali pasirinkti atstovus iš NVO (tokiu atveju, apie tokį pasirinkimą reikia viešai informuoti panašioje srityje veikiančias NVO).

7. Kiekvienas NVO atstovas, dalyvaujantis įvairių NVO ir valdžios institucijų bendradarbiavimo struktūrų veikloje, turi būti žinomas ir atskaitingas visoms kitoms toje pačioje srityje veikiančioms nevyriausybinėms organizacijoms, kurių veiklai tokių struktūrų sprendimai gali turėti įtakos. Asmens, dalyvaujančio sprendimų priėmimo, vardas, pavardė bei kontaktiniai duomenys turi būti skelbiami viešai (centriniame NVO svetainės puslapyje, valstybės ar savivaldybės institucijų puslapiuose). Be to, toks atstovas kasmet turėtų pateikti ir metinę veiklos ataskaitą, kurioje būtų pateikta informacija apie NVO atstovo indėlį sprendimų priėmimo.
8. Būtina parengti nevyriausybinių organizacijų ir valdžios institucijų bendradarbiavimo plėtros programą, pagal kurią būtų sukurtos priemonės naudingam abipusiam bendradarbiavimui. Programoje turi būti numatytos NVO įtraukties galimybės formuojant ir tobulinant atitinkamus strateginius planus, jų įgyvendinimo programas, biudžetus ir kitas sritis, kurios turi tiesioginės įtakos vietos gyventojų socialiniam, kultūriniam, ekonominiam, rekreaciniam, sporto bei edukaciniam gyvenimui.

NACIONALINĖS NVO TARYBOS MODELIS

NVO skėtinės organizacijos, IX bei X NVO forumų metu pritarusios idėjai inicijuoti Nacionalinės NVO bendradarbiavimo struktūros kūrimą:

1. Aplinkosauginių NVO koalicija (vienija 9 nacionalines organizacijas);
2. Lietuvos jaunimo organizacijų Taryba (vienija 62 nacionalines organizacijas);
3. Lietuvos bendruomenės fondų asociacija (vienija 7 organizacijas)
4. Lietuvos moterų asociacija (vienija 12 nacionalinių organizacijų);
5. NVO vaikams konfederacija (vienija 33 nacionalines organizacijas);
6. Nacionalinis skurdo mažinimo organizacijų tinklas (vienija 300 organizacijų);
7. Nacionalinė vartotojų konfederacija (vienija 8 nacionalines organizacijas);
8. Nacionalinė vystomojo bendradarbiavimo organizacijų platforma (vienija 19 nacionalinių organizacijų);
9. Lietuvos neįgaliųjų forumas (vienija 14 nacionalinių organizacijų);

Siūlomo NVO tarybos modelio pristatymas

- Lietuvos NVO taryba – tai vykdomasis NVO atstovavimo organas (juridiškai neregistruota, sudaryta iš maždaug 20 narių, atstovaujančių skirtingas NVO veiklos sritis);
- Save iškėlę/koalicijų deleguoti Tarybos nariai yra renkami/tvirtinami Lietuvos NVO forumo metu balsuojant/pritariant;
- Lietuvos NVO forumas – tai ataskaitinė NVO sektoriaus konferencija, kurioje aptariami svarbiausi NVO sektoriui klausimai ir nustatomi kitų metų uždaviniai, plėtros gairės;
- NVO tarybos darbą, Nacionalinį NVO forumą ir kitas NVO plėtrai svarbias funkcijas, kurias nustato NVO taryba, vykdo sekretoriatas;
- Greta veikiančios Tarybos, metinio NVO forumo ir sekretoriato, galėtų būti sukurta NVO plėtros agentūra – pvz. specialus departamentas Vidaus reikalų ministerijoje, kuris vykdytų valstybės politiką dėl NVO sektoriaus plėtros;
- NVO taryba ir sekretoriatas gauna visą reikiamą informaciją iš valstybės ir savivaldos, ES ir kitų institucijų. Užtikrina NVO duomenų bazės veikimą ir jos atnaujinimą bei informacijos tarp visų šalies NVO sklaidą;

Nacionalinės NVO tarybos formavimas, santykiai su valdžios institucijomis:

- Kiekviena NVO skėtinė organizacija deleguoja atstovus pagal savo kompetenciją (veiklos sritį) į visas centrinės valdžios institucijose veikiančias struktūras (visuomenines komisijas, tarybas, darbo grupes, svarbius pasitarimus ir pan.), kuriuose yra būtinas ar pageidautinas nevyriausybinų organizacijų interesų atstovavimas.
- Valstybės pareigūnai ir politikai dėl NVO atstovų dalyvavimo darbo grupėse, komitetuose ar tarybose kreipiasi į atitinkamos srities skėtinę NVO organizaciją. *Jei tokios nėra – į NVO tarybą/tarybos sekretoriatą.*
- Dėl bendros NVO sektoriaus nuomonės valstybės institucijų atstovai kreipiasi į NVO tarybą, tačiau patys neturi teisės pasirinkti kokius atstovus iš NVO sektoriaus kviesti į minėtus institutus, kai sprendžiami bendri NVO sektoriaus klausimai;
- Valstybės institucijų atstovai turi teisę konsultuotis ir bendradarbiauti su įvairiomis NVO atskirais klausimais, tačiau priimtas sprendimas negali būti traktuojamas, jog “buvo apklausta/atsižvelgta į visų NVO nuomonę”;
- NVO inicijuoja ir prisideda rengiant įvairius teisės aktus, strategijas ir dokumentus, susijusius su visuomenės ir viešojo intereso užtikrinimu;
- Valdžios institucijos siekia įtraukti NVO kaip partnerius, sprendžiant šalies gyventojų problemas, įgyvendinant valstybės ilgalaikius strateginius planus ir kitus dokumentus bei skatina glaudų NVO ir įvairių valstybės institucijų tarpusavio bendradarbiavimą;
- Užtikrina sklandų ir konsoliduotą nevyriausybinų organizacijų bendradarbiavimo mechanizmą, informacijos sklaidą, nuomonės ir interesų atstovavimą, tarpininkavimą, bendradarbiavimo tarp pačių organizacijų plėtrą ir pan.;

Veiklos sritys, kuriose veikia skėtinės NVO ir kurių pagrindu sudaroma Nacionalinė NVO taryba:

APLINKOSAUGA

Aplinkosauginės organizacijos – tai organizacijos, kurios prižiūri, valo ir atkuria aplinką, renka informaciją su gamtosauga susijusiomis temomis, ją sistemina, publikuoja bei rūpinasi prevenciniu, visuomenės informavimo darbu.

Organizacijų veiklos principai:

- užtikrina racionalų gamtos ir rekreacinių išteklių naudojimą, geologiją, miškų ūkį;
- rūpinasi sveikos ir švarios aplinkos priežiūra;
- saugo būdingą kraštovaizdį tiek žemyne, tiek teritoriniuose vandenyse;
- atkuria ir gausina gamtos išteklius (miškai, žemės gelmės ir t.t.);
- užsiima gamtos tvarkymu, remdamiesi subalansuotos plėtros principais;
- rengia ekologines akcijas, renginius;
- kaupia informaciją ekologijos ir jos subalansuotos plėtros klausimais;
- užsiima visų švietimo formų organizavimu, kurios supažindintų visuomenę su aktualiomis problemomis, galimais sprendimo būdais, pasiekimais;
- valo ir rūpinasi visų sferų (žemė, vanduo, oras...) priežiūra, atkuria biologinę įvairovę;
- rengia aplinkos tyrimus, vertina rezultatus, juos publikuoja;
- rūpinasi atliekų rūšiavimo ir perdirbimo vykdymu, šių idėjų sklaida;
- skatina ekologiškų produktų gamybą, gamybinės veiklos vystimąsi;
- nagrinėja teisinę bazę, ją tobulina bei kelia ekologinių standartų lygį, atsižvelgiant į ES reikalavimus;
- skatina atsinaujinančių energijos šaltinių vartojimą ir plėtojimą, rūpinasi šios srities informacijos sklaida;

JAUNIMAS

Jaunimo organizacijos – tai organizacijos, kurios rūpinasi jaunimo pilietiniu ugdymu, jų užimtumu bei formuoja ir įgyvendina jaunimo politiką šalyje.

Organizacijų veiklos principai:

- rūpinasi jaunimo teisėmis;
- skatina jaunimo fizinį užimtumą, sveikatingumą ir turiningą laisvalaikį;
- nagrinėja jaunimo švietimo, akademinio jaunimo, darbo su jaunimu ir socialinius jaunimo klausimus;
- rūpinasi kultūrine ir kūrybine jaunimo veikla,
- rūpinasi doroviniu, pilietiniu jaunimo ugdymu;
- sprendžia neformalių jaunimo grupių problemas
- rūpinasi nepalankiomis sąlygomis gyvenančio jaunimo problemos (kaimo jaunimas, jaunimas įkalinimo įstaigose, etc.)
- dirba socialiniais jaunimo klausimais (bedarbystės, permokymo klausimai, neįgalus jaunimas, aukų problemos, lengvatos įvairioms jaunimo socialinėms grupėms, būsto klausimai);

Veiklos sritys:

- Jaunimo mažumos;
- Jaunimo mokslo ir studijų klausimai;
- Kultūrinė ir kūrybinė jaunimo veikla;
- Moksleiviško amžiaus jaunimo problemos;
- Žinių ir informacinės jaunimo visuomenės kūrimas;
- Jaunimo ir studentų karjeros klausimai, jaunieji verslininkai;
- Jaunimo mobilumo klausimai;
- Religinių bendruomenių jaunimo problemos, etikos ir moralės klausimai;

Kultūra

Kultūrinės organizacijos – tai organizacijos, kurios rūpinasi visų meno šakų ir jų apraiškų globa, skatinimu bei kultūrą propaguojančių žmonių interesų atstovavimu. Taip pat užsiima meninių įgūdžių tobulinimu, kultūros mainų programų vykdymu, jų rezultatų bei meno kūrinių publikavimu ar kitokios formos pristatymų organizavimu.

Organizacijų veiklos principai:

- atstovauja menininkų ir su kultūra ar menu susijusių individų, organizacijų bei kitų organizacinių junginių interesus;
- demonstruoja ir publikuoja profesionalaus ir mėgėjiško meno kūrinius regione, valstybėje bei tarptautiniu lygiu;
- rengia tarpregioninius ir tarptautinius kultūros mainus, pažintinius projektus;
- saugo ir plėtoja etninės kultūros paveldą ir jo vertės atkūrimą bei vietos tradicijas;
- rūpinasi tautinių mažumų kultūros sklaida ir jų interesų atstovavimu;
- tobulina profesionalų ir mėgėjų meninius įgūdžius;
- užsiima meno kūrinių leidyba ir publikavimu;
- kaupia įvairių meno sričių kūrinius bei organizuoja įvairias pristatymo visuomenei formas (parodos, koncertai, prezentacijos...);
- organizuoja meninius susivienijimus, stovyklas, kitas kolektyvinės kūrybos formas;
- kuria įvairių meno sričių autorinius darbus;

Moterys

Moterų organizacijos – tai organizacijos, kurios siekia lygių galimybių visuomenėje, skatina moters veiklumą, verslumą, užimtumą bei pasitikėjimą savimi.

Organizacijų veiklos principai:

- siekia vyrų ir moterų lygių teisių, pareigų ir galimybių gyvenime;
- keičia visuomenės požiūrį į moters vietą ir vaidmenį visuomenėje;
- stiprina moterų pasitikėjimą;
- siekia, kad moterys būtų atstovaujamos vietiniuose ir valstybiniuose valdymo organuose;
- ruošia statistinę medžiagą, atlieka tyrimus ir analizes moterų visuomeninės, socialinės padėties bei kitais klausimais;
- seka ir analizuoja Lietuvos moterų lygių galimybių plano įgyvendinimą;
- skatina pačių moterų susirūpinimą savo teisių gynimu, stereotipų ir nelygybe pagrįstų santykių keitimu;
- remia iniciatyvas, kurios gali pagerinti moters gyvenimo kokybę, aktyviai jose dalyvauja;
- teikia dvasinę bei materialinę pagalbą moterims;
- skatina moterų iniciatyvumą, verslumą, ugdo gebėjimą prisitaikyti kintančioje visuomenėje;
- skatina ir vysto moterų kompiuterinį raštingumą, darbą su IT technologijomis;
- rengia seminarus, mokymus bei kitas švietimo formas moterims informuoti;

Pilietinės

Interesų atstovavimo (pilietinės) – tai organizacijos, kurių pagrindinė užduotis yra demokratijos ir pilietinės visuomenės tradicijų ugdymas bei konkrečių interesų atstovavimas.

Organizacijų veiklos principai:

- rūpinasi pakankamai aukšto teikiamų paslaugų lygio valdžios institucijose išlaikymu;
- siekia užtikrinti patikimą ir stabilų nevyriausybinių sektoriaus darbą ir vystymą;
- rūpinasi LR Seimo bei Vyriausybės priimamų įstatymų ir kitų teisės aktų aiškinimu, svarstymu, pasiūlymų apie galimas pataisas rengimu ir teikimu bei vykdymu;
- sąjungų ir asociacijų plėtra;
- valdžios pareigūnų atskaitingumo piliečiams didinimu, viešojo administravimo plėtra;
- atstovauja konkrečius individo ar iniciatyvinės grupės interesus;
- skatina demokratijos tradicijų bei pilietinės visuomenės vystymąsi;
- vartotojų teisių gynimas;
- kaupia, apdoroja, rūšiuoja informaciją (duomenų bazės) bei rūpinasi sklandžia jos sklaida;
- rengia įvairias švietimo ir visuomenės informavimo renginių formas (konferencijas, forumus, seminarus...);
- rengia mokymus, skirtus visapusiškam NVO sektoriaus veiklos vystymui ir stiprinimui (personalo vadyba, paraiškų pildymas...);
- teikia tarpininko paslaugas, ieškant projekto partnerių;

Sportas

Sporto organizacijos – tai organizacijos, kurių pagrindinė veikla grindžiama profesionalų ir mėgėjų sportininkų ugdymu ir aukštų sportinių rezultatų siekimu. Visa kita veikla yra antraeiliai dalykai, kuriuos įgyvendinti kaip metodinė priemonė pasitelktas sportas.

Organizacijų veiklos principai:

- specializuojasi konkrečioje sporto šakoje;
- siekia sportinių pasiekimų varžybose pirmenybėse, čempionatuose ir t.t.;
- pagrindinis tikslas yra tobulinti sportinį meistriškumą;
- galima specializacija - neįgaliųjų ruošimas, tuo pačiu, jų integracija į visuomenę;
- rengia varžybas, sporto šventes, festivalius, olimpiadas ir t.t.;
- suteikia galimybę praktikuoti kūno kultūrą;
- sportą pateikia kaip žmogaus rekreacijos priemonę;
- propaguoja olimpinį judėjimą;
- atstovauja sportininkų, trenerių bei su tuo susijusių žmonių interesus;
- rūpinasi trenerių, gydytojų bei kito aptarnaujančio personalo kvalifikacijos kėlimu, supažindinant su naujais treniruočių metodika, sporto marketingu ir t.t.;
- prižiūri ir išlaiko senas sporto bazes, steigia naujas;
- dalyvauja įvairių organizacijų ir asociacijų veikloje, yra jų narės;

Sveikata

Sveikatos organizacijos – tai organizacijos, kurios rūpinasi visų ligų bei sveikatos sutrikimų prevencija ir rehabilitacija. Taip pat užsiima specialistų kvalifikacijos kėlimu, visuomenės mokymu ir informavimu.

Organizacijų veiklos principai:

- užsiima visų ligų ir kitų sveikatos sutrikimų prevencija;
- užsiima visų ligų ir kitų sveikatos sutrikimų sukeltų padarinių likvidavimu, ligonių rehabilitacija;
- vienija tam tikrų ligų kamuojamus žmones, gina ir atstovauja jų interesus;
- vienija ligų grupės ar konkrečios ligos specialistus, gina jų teises;
- organizuoja įvairaus pobūdžio renginius (konferencijas, seminarus....), skirtus visuomenei;
- užsiima naujų medikamentų bei gydymo metodų paieška;
- organizuoja įvairaus pobūdžio renginius (konferencijas, seminarus....), skirtus vystyti profesinius specialistų gebėjimus, gilinti žinias;
- rūpinasi ligonių integravimu į visuomenę;
- rūpinasi, kad kuo daugiau ligonių turėtų jiems būtiną įrangą ir medikamentus;
- kuria vietinius ir tarptautinius tinklus, jungiančius atskirus individus, fizinius asmenis, organizacijas, asociacijas ir kitus junginius;

NACIONALINĖS NEVYRIAUSYBINIŲ ORGANIZACIJŲ TARYBOS NUOSTATAI

Bendroji dalis

1. Nacionalinė nevyriausybių organizacijų taryba (toliau – NT) kuriama centrinės valdžios ir nevyriausybių organizacijų (toliau – NVO) plėtros koncepcijai bei LR Vyriausybės ir Nacionalinės nevyriausybių organizacijų Tarybos sutarčiai įgyvendinti, taip pat kitoms įstatymuose bei kituose teisės aktuose nustatytoms funkcijoms vykdyti.
2. NT savo veikloje vadovaujasi Lietuvos Respublikos Konstitucija, Lietuvos Respublikos įstatymais, Lietuvos Respublikos Vyriausybės nutarimais, NVO plėtros koncepcija ir ją lydinčiais dokumentais, šiais nuostatais ir kitais teisės aktais.
3. NT nuostatai yra neatskiriama Nevyriausybių organizacijų plėtros koncepcijos bei LR Vyriausybės ir Nacionalinės nevyriausybių organizacijų tarybos sutarties dalis.

NT tikslai ir uždaviniai

4. Pagrindinis NT tikslas yra įgyvendinti Nevyriausybių organizacijų plėtros koncepciją bei vykdyti LR Vyriausybės ir Nacionalinės nevyriausybių organizacijų Tarybos sutartį:
 - 4.1.1. Įtvirtinti NVO sąvoką ir sureguliuoti paramos gavėjo statusą;
 - 4.1.2. Užtikrinti viešosios naudos apibrėžimo įteisinimą ir viešųjų funkcijų delegavimą;
 - 4.1.3. Sureguliuoti NVO finansavimo ir atskaitomybės sistemą;
 - 4.1.4. Sutvarkyti NVO steigimosi ir veiklos reguliavimą;
 - 4.1.5. Laikytis subsidiarumo ir skaidrumo principų, valdžios institucijoms bendradarbiaujant su NVO pastarosioms atstovaujant saviems interesams;
5. NT atlieka šiuos uždavinius:
 - 5.1.1. analizuoja šalies pilietinės visuomenės problemas ir gyventojų poreikius;
 - 5.1.2. skatina ir padeda rengti centrinės valdžios institucijų ir NVO bendradarbiavimo programas, kitų aktų, reglamentuojančių bendradarbiavimo koncepcijos įgyvendinimą, projektus;
 - 5.1.3. bendradarbiauja su užsienio partneriais, stiprinant šalies NVO bei didinant jų tarptautinį bendradarbiavimą bei dalyvavimą;
 - 5.1.4. siekia įtraukti NVO kaip partnerius į atitinkamas viešosios politikos formavimo ir įgyvendinimo sritis, įgyvendinant šalies Darnaus vystymosi strategiją, LR Vyriausybės programą, gerinant viešąjį valdymą bei skatina glaudų NVO ir valstybės institucijų tarpusavio bendradarbiavimą.

6. NT teisės

6.1. NT turi teisę:

- 6.1.1. gauti iš centrinės valdžios institucijų, organizacijų – koalicijų narių, kitų NVO bei kitų įvairių institucijų išsamią informaciją, kurios reikia NT veiklai;
- 6.1.2. NT gali įgyti kitas teises pagal LR Vyriausybės įgaliojimus, susitarimus su koalicijomis ar numatytas Lietuvos Respublikos teisės aktuose.

7. NT sudėtis, NT narių skyrimo, rinkimo ir atšaukimo tvarka, NT narių teisės ir pareigos

7.1. NT sudaro po du atstovus iš:

- **kultūros** organizacijų koalicijos;
 - **sporto** organizacijų koalicijos;
 - **pilietinių** organizacijų koalicijos;
 - **jaunimo** organizacijų koalicijos;
 - **socialinės** atskirties ir skurdo mažinimo organizacijų koalicijos;
 - **neįgaliųjų** organizacijų koalicijos;
 - **vaikų** organizacijų koalicijos;
 - **sveikatos** organizacijų koalicijos;
 - **moterų ir lygių galimybių** organizacijų koalicijos;
 - **vystomojo bendradarbiavimo** organizacijų koalicijos;
 - **aplinkosauginių** organizacijų koalicijos;
 - kitų nacionalinių NVO asociacijų, kurios vienija NVO atitinkamoje viešosios politikos srityje ir kurių pripažįsta jau veikiančios skėtinės NVO struktūros;
 - NT sekretorius;
 - neribotas skaičius NT kviečiamų ekspertų, kurių kandidatūras gali teikti koalicijos, sekretorius bei kiti suinteresuoti asmenys.
- 7.2. NT nariai skiriami trejiems metams koalicijų sprendimu. Koalicijų deleguotus asmenis į NT tvirtina/jų kandidatūrai pritaria Nacionalinis NVO suvažiavimas.
- 7.3. Ekspertai turi patariamojo balso teisę NT.
- 7.4. Pateiktas ekspertų kandidatūras tvirtina į NT deleguoti koalicijų atstovai paprasta balsų dauguma.
- 7.5. Koalicijų atstovai renkami koalicijos visuotiniame narių susirinkime paprasta balsų dauguma arba kita koalicijos vidaus nustatyta tvarka.
- 7.6. Koalicijų deleguoti asmenys turi pristatyti dokumentus, patvirtinančius, kad jie yra deleguoti atstovauti koaliciją.
- 7.7. Koalicijų atstovai gali būti atšaukiami iš NT, jei nesilaiko šių nuostatų.
- 7.8. Koalicijų atstovus gali atšaukti koalicijų visuotiniai narių susirinkimai.
- 7.9. NT gali teikti siūlymus koalicijoms dėl koalicijų atstovų atšaukimo iš NT. Šį NT siūlymą koalicijos turi išnagrinėti per mėnesį.
- 7.10. Koalicija gali prašyti NT dėl atstovo atšaukimo termino pratęsimo. Tokiu atveju koalicija turi pateikti motyvuotą raštą, kuriame turi išdėstyti priežastis dėl kurių

- prašo pratęsti NT siūlymo atšaukti koalicijos atstovą, nagrinėjimo terminą. NT sprendimu terminas gali būti pratęstas ne daugiau nei vienam mėnesiui.
- 7.11. Jei koalicija nesiima veiksmų NT siūlymu dėl koalicijos atstovo pašalinimo koalicijoje (nėra šaukiamas visuotinis koalicijos narių susirinkimas, nėra šaukiamas valdybos susirinkimas bei kiti veiksmai), NT gali suspenduoti koalicijos atstovo darbą NT iki tol, kol koalicija išnagrinės NT siūlymą.
 - 7.12. Koalicijos posėdyje, kuriame svarstomas siūlymas atšaukti koalicijos atstovą iš NT, turi teisę dalyvauti įgalioti NT nariai. Apie posėdį koalicija privalo informuoti NT ne vėliau kaip likus penkioms dienoms iki posėdžio.
 - 7.13. Jei koalicija nesutinka atšaukti savo atstovo iš NT, tai per savaitę nuo sprendimo priėmimo turi pateikti motyvuotą raštą NT. NT nariai šį raštą svarsto artimiausiame NT posėdyje.
 - 7.14. Jei koalicija atšaukia savo atstovą ar atstovas savo valia pasitraukia iš NT, koalicija per mėnesį privalo skirti kitą atstovą, likusiam laikotarpiui iki naujos NT rinkimo.
 - 7.15. Kandidatūros į NT ekspertus teikiamos NT sekretoriui ne vėliau nei prieš dvi savaites iki posėdžio.
 - 7.16. Kviečiamų ekspertų skaičių ir jų darbo trukmę NT patvirtina atskiru sprendimu.
 - 7.17. Kandidatai į NT ekspertus turi pateikti gyvenimo aprašymus NT iki susirinkimo likus ne mažiau kaip trimis dienoms.
 - 7.18. NT ekspertai atšaukiami NT paprasta balsų dauguma.
 - 7.19. NT sekretorius yra Nacionalinės nevyriausybinių organizacijų Tarybos administruojančios organizacijos atstovas. NT sekretorius turi balso teisę NT.
 - 7.20. NT sekretorius:
 - 7.20.1. šaukia posėdžius;
 - 7.20.2. sudaro darbotvarkes pagal NT narių siūlymus;
 - 7.20.3. pirmininkauja posėdžiams, jei posėdyje nenumatyta kitaip;
 - 7.20.4. tvarko ir pasirašo vidaus dokumentus, užtikrina jų saugumą;
 - 7.20.5. vykdo kitus NT sprendimus.
 - 7.21. NT nariai turi teisę:
 - 7.21.1. gauti visą informaciją apie NT veiklą;
 - 7.21.2. dalyvauti koalicijų valdymo organų susirinkimuose;
 - 7.21.3. inicijuoti šių nuostatų keitimą ar papildymą;
 - 7.21.4. pasirašyti NT priimtas deklaracijas;
 - 7.21.5. teikti siūlymus NT veiklai;
 - 7.21.6. teikti siūlymus NVO veiklos plėtrai užtikrinti;
 - 7.21.7. pasitraukti iš NT.
 - 7.22. NT narių pareigos:
 - 7.22.1. laikytis šių nuostatų;
 - 7.22.2. dalyvauti posėdžiuose;
 - 7.22.3. kartą metuose ar kai atstovaujama koalicija pareiškia norą, atsiskaityti už veiklą NT;
 - 7.23. NT nariai gali pasitraukti iš NT savo valia apie tai raštiškai pranešę sekretoriui ne vėliau kaip prieš 7 dienas.

- 7.24. Koalicijos gali pasitraukti iš NT koalicijos visuotinio narių susirinkimo sprendimu. Apie tai turi pranešti ne vėliau kaip prieš mėnesį iki visuotinio narių susirinkimo.
- 7.25. NT nariais gali būti ir kitų koalicijų atstovai, jei NT pripažįsta, kad tai yra atskiros srities koalicija, jos veikla nedubliuoja?? kitų NT veikloje dalyvaujančių koalicijų veiklos.

8. NT posėdžių šaukimo tvarka, sprendimų ir deklaracijų priėmimo tvarka, NT funkcijos

- 8.1. NT posėdžiai šaukiami ne rečiau kaip kas tris mėnesius. Posėdžius šaukia NT sekretorius, sudaro darbotvarkes. Šaukti posėdžius gali ir bet kuris NT narys. Apie tai jis turi informuoti sekretorių ne vėliau kaip prieš penkias darbo dienas iki NT posėdžio.
- 8.2. Apie posėdį turi būti pranešta visiems nariams asmeniškai (pagal jų pateiktus kontaktus) ne vėliau kaip prieš penkias darbo dienas iki posėdžio. Darbotvarkė turi būti pateikta visiems nariams ne vėliau kaip likus trims darbo dienoms iki posėdžio.
- 8.3. NT posėdis laikomas įvykusi, jei posėdyje dalyvauja ne mažiau kaip ½ NT narių turinčių balso teisę.
- 8.4. NT nariai gali pareikšti nuomonę bei balsuoti elektroniniu būdu (e. paštu, faksu) pagal iš anksto pateiktą darbotvarkę. NT nariai balsavę elektroniniu būdu laikomi dalyvavę NT susirinkime.
- 8.5. Jei į NT posėdį nesusirenka reikiamas skaičius narių per dvi savaites yra šaukiamas pakartotinis posėdis apie tai informuojant koalicijų valdymo organus.
- 8.6. Visi sprendimai priimami paprasta balsų dauguma, išskyrus šiuose nuostatuose numatytus atvejus.
- 8.7. NT deklaracijas tvirtina 2/3 dalyvaujančių posėdyje narių. Jei deklaracija nėra priimama vienbalsiai ją gali pasirašyti tik sutinkantys su deklaracijos turiniu nariai.
- 8.8. NT už savo veiklą atsiskaito per metinę NVO konferenciją. Konferencija turi įvykti per tris pirmuosius metų mėnesius.
- 8.9. NT funkcijos:
 - 8.9.1. teikia rekomendacijas LR Vyriausybei, ministerijoms, įvairioms centrinės valdžios institucijų sudarytiems kolegialiems valdymo ar patariamiesiems organams;
 - 8.9.2. teikia rekomendacijas Valstybės biudžeto sudarymo klausimais;
 - 8.9.3. teikia rekomendacijas viešųjų pirkimų organizavimo klausimais (susijusiais su NVO ir jų atstovaujamosiomis žmonių grupėmis);
 - 8.9.4. teikia atsakymus į koalicijų ar kitų organizacijų bei gyventojų užklausimus;
 - 8.9.5. atlieka programų, teisės aktų projektų, susijusių su valdžios ir NVO plėtros koncepcijos vykdymu, analizę ir pagal savo kompetenciją teikia siūlymus šių projektų rengėjams;
 - 8.9.6. šaukia metinį NVO suvažiavimą – forumą;

- 8.9.7. teikia metines veiklos ataskaitas NVO;
- 8.9.8. vykdo kitą veiklą pagal LR Vyriausybės ir Nacionalinės nevyriausybių organizacijų Tarybos sutartį ar papildomus susitarimus.

9. Nuostatų keitimo ir papildymo tvarka

- 9.1. Nuostatai priimami, keičiami ar pildomi 2/3 NT narių turinčių balsu teisę balsų dauguma.
- 9.2. Nuostatų keitimo iniciatyvos teisę turi visi NT nariai.
- 9.3. NT narys norintis keisti nuostatus turi sekretoriui pateikti nuostatų redakcijos projektą. Sekretorius ne vėliau kaip per tris dienas iki posėdžio turi pateikti visiems NT nariams nuostatų projektą.

10. Baigiamosios nuostatos

- 10.1. Nuostatų galiojimo sąlygos:
 - 10.1.1. Nuostatai įsigalioja nuo po jais pasirašiusiųjų Nacionalinių koalicijų vadovų bei dvišalės sutarties tarp LR Vyriausybės ir Nacionalinės nevyriausybių organizacijų tarybos įsigaliojimo ir baigia galioti nuo šios sutarties pasibaigimo;
 - 10.1.2. Nuostatai baigia galioti kai likviduojama pati NT.
- 10.2. NT likviduojama 2/3 NT narių sprendimu bei pritarus ne mažiau kaip 2/3 koalicijų.

Pasirašo:

.....

PROJEKTAS

PRITARTA
LR Vyriausybės
2009 m. _____ d.
sprendimu Nr. _____

BENDRADARBIAVIMO SUTARTIS NR. _____

2009 m. _____ d.
Vilnius

I. SUTARTIES ŠALYS

Lietuvos Respublikos Vyriausybė (toliau – Vyriausybė), atstovaujama LR Ministro Pirmininko Andriaus Kubiliaus, ir Nacionalinė nevyriausybinė organizacijų taryba (toliau – Taryba), atstovaujama _____, įgaliotas/-a Nacionalinės nevyriausybinė organizacijų tarybos, sudaro šią bendradarbiavimo sutartį.

II. SUTARTIES DALYKAS

1. Ši sutartis reglamentuoja bendradarbiavimą tarp Lietuvos Respublikos Vyriausybės bei jai pavaldžių institucijų ir Lietuvos nevyriausybinė organizacijų.

III. BENDRADARBIAVIMO SRITYS

2. Vyriausybė ir Taryba susitaria bendradarbiauti:
 - 2.1. skatinant piliečių dalyvavimą valstybės valdyje ir visuomeniniame gyvenime, plėtojant pilietiškumą ir demokratiją;
 - 2.2. tenkinant bendruomenės viešuosius interesus;
 - 2.3. svarstant ilgalaikius valstybės planus ir kitus šalies vystymosi klausimus;
 - 2.4. sprendžiant socialines, sveikatos, jaunimo, aplinkosaugos, kultūros, meno, sporto, pilietines bei kitus visuomenės klausimus Lietuvos Respublikoje;
 - 2.5. informuojant visuomenę apie LR Vyriausybės ir jos institucijų priimamus sprendimus;
 - 2.6. kuriant visuomenines tarybas prie Vyriausybės, ministerijų ir kitų institucijų;
 - 2.7. dalyvaujant ES Struktūrinių ir kitų fondų programose;
 - 2.8. keičiantis informacija apie nevyriausybinė organizacijų rėmimą ir jų veiklą;
 - 2.9. stiprinant nevyriausybinė organizacijų institucinius gebėjimus;
 - 2.10 įgyvendinant Nevyriausybinė organizacijų plėtros koncepciją

IV. SUTARTIES ŠALIŲ ĮSIPAREIGOJIMAI

3. Šalys sutartyje numatytus įsipareigojimus vykdo sąžiningumo, lygiateisiškumo, bendradarbiavimo, kooperavimo ir ekonomiškumo principais.
4. Šalys įsipareigoja susilaikyti nuo veiksmų, kuriais būtų pažeistos šios sutarties sąlygos, kurie darytų žalą šalių interesams, geram vardui ir tarpusavio santykiams.
5. Kitos sutartyje nepaminėtos bendradarbiavimo sąlygos, susijusios su bendradarbiavimo sutarties dalyku, sprendžiamos šalių derybomis.
6. Sutarties sąlygos gali būti keičiamos ar papildomos tik abiejų šalių raštišku susitarimu.
7. Sutartis gali būti nutraukta abiejų šalių susitarimu. Apie ketinimą nutraukti sutartį šalys viena kitą įspėja prieš 30 dienų.

V. BAIGIAMOSIOS NUOSTATOS

8. Ginčai, kilę vykdant šią sutartį, sprendžiami šalių susitarimu, o nesutarus – Lietuvos Respublikos įstatymu nustatyta tvarka.
9. Sutarties galiojimo laikas yra neterminuotas.
10. Sutartis sudaryta dviem egzemplioriais, kiekvienas kurių turi vienodą juridinę galią.
11. Sutartis įsigalioja nuo jos pasirašymo momento.

VI. ŠALIŲ ADRESAI IR REKVIZITAI